

KULTTUURIVARKAUS 2031

Ihan omanlainen kulttuurikaupunki.

SISÄLTÖ

s. 2 Johdanto

s. 3 Mitä varkautelainen kulttuuri on nyt?

- Voimavarana monipuolinen toimijakenttä
- Kulttuurin saatavuutta ja saavutettavuutta edistetään
- Varkautelaiset kulttuurin kuluttajina
- Kulttuuria ohjaavat lait, strategiat ja ohjelmat

Taustaa ja
toiminta-
ympäristöä

s. 8 Kehittämiskohteita on tunnistettu

s. 9 Visio 2031 ja arvot

s. 10 Kulttuurin kulmakivet

- s. 11 Kulttuuri kuuluu kaikille
- s. 13 Kulttuuri luo hyvinvointia
- s. 15 Kulttuuri luo elinvoimaa
- s. 17 Kulttuuria tehdään yhdessä
- s. 19 Kulttuuria arvostetaan

YDIN:
tavoitteet ja
toimenpiteet

s. 21 Lopuksi

s. 22 SANASTO JA MÄÄRITELMÄT

s. 23 LIITTEET

Lisätietoja, vinkkejä, ohjelmatyön
taustaa ja Turvallisemman tilan
periaatteet varkautelaisessa
kulttuuritoiminnassa

KulttuuriVarkaus 2031-ohjelma

- Antaa suuntaviivat Varkauden kulttuuritoiminnan kehittämiselle vuosille 2026–2031
- Toimii ohjeistuksena Varkauden kulttuuritoimijoille ja Varkauden kaupungin yksiköille
- Laadittu laajassa yhteistyössä erilaisten toimijoiden kanssa vuosien 2024–2026 aikana.
- Taustalla kyselyitä, työpajoja ja tiedonkeruuta vuosilta 2021–2025.

PAINOPAikka: Grano, Varkaus 2026

Toimitus ja taitto: Terhi Siippainen,
Varkauden kaupungin kulttuuri- ja tapahtumapalvelut

Valokuvat ilman erillismainintaa: Anna-Mari Ahonen ja
Terhi Siippainen, Varkauden kaupungin kulttuuri- ja
tapahtumapalvelut.

KulttuuriVarkaus-ohjelman työryhmä

- Terhi Siippainen, johtava kulttuurituottaja, Varkauden kaupungin kulttuuri- ja tapahtumapalvelut
- Taina Laitinen, taideasiantuntija, Taiteen edistämiskeskus
- Pirjo Nyyssönen, puheenjohtaja, Kirja-Varkaus ry
- Juha Vuorinen, teatterinjohtaja, Varkauden Teatteri
- Leena Mäki-Patola, taiteilija
- Kati Paananen, taiteilija
- Pauliina Arresalo, kirjastonjohtaja, Varkauden kaupunginkirjasto
- Jukka Tuohino, rehtori, Soisalo-opisto
- Tytti Härkönen, yhteistyökoordinaattori, Varkauden museokeskus Konsti

JOHDANTO

Terhi Siippainen

Johtava kulttuurituottaja, Varkauden kaupungin kulttuuri- ja tapahtumapalvelut

Kulttuuri on yhteiskunnan keskeinen voimavara niin paikallisesti kuin maailmanlaajuisesti. Se luo hyvinvointia, elinvoimaa, elämäniloa ja yhteisöllisyyttä.

Kulttuuri on arjessa kaikkialla. Se ei ole harvoille suunnattua luksusta, kaukana tapahtuvaa erikoisuutta tai jotakin, joka ei kuulu minulle. Se on kaupunkikuvassa näkyvä värikäs muraali, kesäpäivänä vastarannalta kantautuva musiikki, koulupäivänä tehty museokäynti tai lorutteluhetki vauvan kanssa.

Se on haitarinsoittoa palvelutalossa, uutuskirjan avaamisen jännitys tai graffitiseinä vaihtuvine teoksineen. Se on lahjaksi annettu leffalippu tai jokaviikkoinen tanssitunti. Se on odotettu teatterikäynti, vanha valokuva verkkopalvelussa tai lastenfestivaalin käden-taitopaja. Se on sitä, mikä saa valot syttymään niin paikallisessa tapahtumassa kuin omissa päissä. Kulttuuri kuuluu kaikille.

Kulttuuri on myös merkittävä talouden ja työllisyyden lähde. Luovat alat ja kulttuuri-toiminta tuovat Varkauteen työpaikkoja, yrittäjyyttä ja matkailua. Jokainen konsertti, näyttely tai festivaali työllistää taiteilijoiden ja järjestäjien lisäksi monia muita toimijoita ravintoloista majoituspalveluihin ja kuljetuksesta kauppoihin. Kulttuuri luo ympärilleen taloudellista kiertoa ja vahvistaa kaupungin elinvoimaa. Se rakentaa iloa ja merkityksiä, mutta myös konkreettista kasvua ja tulevaisuuden mahdollisuuksia.

KulttuuriVarkaus-ohjelma on Varkauden erilaisten kulttuuritoimijoiden tiekartta, joka linjaa yhteisiä tavoitteita, suuntaviivoja, toimintatapoja ja toimenpiteitä, nivoo yhteen yhteisen tahtotilan ja keinoja sen tavoittamiseksi. Ohjelman tavoitteena on myös tuoda kulttuurin painoarvoa kaupungissamme esiin niin päättäjille kuin kaikille kuntalaisille.

Miten kulttuuri näyttäytyy Varkaudessa, kuinka yhteistyö tekijöiden ja kokijoiden välillä tapahtuu eri yhteyksissä ja eri kohderyhmille suunnattuna tulevaisuudessa? Millaiset ovat eri toimijoiden roolitukset ja vastuut kulttuurin parissa? Tämän kaltaisiin kysymyksiin ohjelmassa etsitään vastauksia.

Piilossa-valosuunnistus, Varkaus-päivät 2024

Kulttuuriohjelman läpileikkaavina teemoina korostetaan kestävyyttä ja vastuullisuutta, säävutettavuutta ja osallisuutta, yhdessä tekemistä ja paikallisuutta kansainvälisiä näkökulmia unohtamatta.

Paikallisen kulttuuriohjelman taustalla on Hyvää tuovan kulttuurin Pohjois-Savo -strategia.

KulttuuriVarkaus-ohjelman laatiminen käynnistyi työryhmän kanssa vuonna 2024 ja ohjelmatyötä on tehty erilaisten kulttuuriin kytkeytyvien paikallisten toimijoiden kanssa yhteistyössä. Taustalla on paljon kuntalaisilta kerättyä tietopohjaa, vuosien varrella kyselyistä nousseita toiveita ja palautteita sekä laajempia ajatuksia varkautelaisen kulttuurielämän kehittämistä.

Kulttuuria tehdään yhdessä, ja niin on tehty myös tämä ohjelma. Myös ohjelman toteutumista seurataan yhdessä, kun kokoonnutaan yhteen sidosryhmien kanssa ja katsotaan sekä menneeseen että tulevaan.

MITÄ VARKAUTELAINEN KULTTUURI ON NYT?

Varkaus on värikäs kulttuurikaupunki, ihan omanlainen. Teollinen kulttuuriperintö, ja rakennetut kulttuuriympäristöt tarjoavat koettavaa jo kaduilla kulkiessa niin Vanhassa Varkaudessa kuin muuallakin. Museot, galleriat ja näyttelyt tarjoavat vaihtuvia sisältöjä, ja kaupunki tunnetaan erityisesti lastenkulttuuristaan, kuten pitkäikäisestä Vekara-Varkaus-festivaalista. Yhdistykset ja taiteen vapaa kenttä muodostavat kulttuurielämän perustan tuoden tapahtumia ja elämyksiä koettavaksi ympäri vuoden.

Varkautelaista kulttuuritoimintaa toteuttavat kymmenet erilaiset yhdistykset, yritykset, seurakunnat, yksityishenkilöt ja taiteen vapaa kenttä. KulttuuriVarkaus-ohjelmassa näihin viitataan nimityksellä ”**kulttuuritoimijat**”.

Varkauden kaupunkiorganisaatiossa on useita kulttuuritoiminnan toteuttajia, kuten kirjasto, Soisalo-opisto, Varkauden museokeskus Konsti, nuorisopalvelut sekä kulttuuri- ja tapahtumapalvelut. Näihin toimijoihin viitataan ohjelmassa nimityksellä ”**kaupungin kulttuuritoimijat**”.

IHAN OMANLAINEN KULTTUURIYMPÄRISTÖ

Varkauden kulttuuriympäristö on omaleimainen kokonaisuus, jossa luonto ja Saimaa ovat osa kaupunkikeskustaa yhdessä teollisuuden ympärille rakennetun, arkkitehtuuriltaan ainutlaatuisen paikalliskulttuurin kanssa. Varkauden elävälle teolliselle perinnölle myönnettiin Euroopan kulttuuriperintötunnus vuonna 2026.

Vanhan Varkauden alue on valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö Päiviönsaarella ja Kommilassa. Alue on monipuolisia kulttuuripalveluita ja tapahtumia toteuttavien kulttuuritoimijoiden keskittymä.

Myös keskustaa ja eri kaupunginosa ympäröivä maaseutualue tekee kaupungista omalaatuisen. Varkauden taajama-aste on korkea, mikä kertoo siitä, että valtaosa väestöstä (91,4%) asuu kaupunkimaisissa ympäristöissä.

Ammatilliset toimijat

- Varkauden museokeskus Konsti ja Taipaleen kanavamuseo
- Soisalo-opisto
- Kirjastot
- Kulttuuri- ja tapahtumapalvelut, ml. Lastenkulttuurikeskus Verso ja Vekara-Varkaus
- Navitas Kehitys
- Kulttuurinen nuorisotyö
- Varkauden Teatteri
- Erilaiset yritykset
- Taiteen vapaa kenttä

Aktiiviset yhdistykset

- Kymmeniä aktiivisia yhdistyksiä toteuttamassa kulttuuritoimintaa
- Kirjallisuus, kuvataide, musiikki, teatteri, tapahtumat, kulttuurihyvinvointi
- Kulttuuriyhdistysten lisäksi mm. asukasyhdistykset, eläkeläisjärjestöt ja muut vastaavat

Kaupunki tukee

- Kaupungin-hallituksen avustukset
- Kumppanuus-sopimukset
- Kaupungin kulttuuritoimijoiden ammatillinen tuki
- Kulttuuripalkinto ja kulttuurin tunnustuspalkinto
- Taidehankinnat

Tapahtumia ympäri vuoden

- Noin 20 vuosittain toistuvaa kulttuuri-tapahtumaa
- Vaihtuvia tapahtumia erityisesti kesäkaudella
- Yhdistykset ja erilaiset yksityiset toimijat voimavarana
- Lapsille, nuorille, aikuisille, ikääntyville
- varkaus.fi/ tapahtumat

Harrastusmahdollisuudet

- Soisalo-opisto: kansalaisopisto ja taiteen perusopetus
- Taito Itä-Suomi ry
- Yhdistykset
- Mahdollisuus kokea taidetta ja kulttuuria ympärivuotisesti
- Kirjallisuus, kuvataide, kädentaidot, musiikki tanssi, teatteri...
- varkaus.fi/ harrastaminen

Keskeisenä osana toimijakenttää ovat valtion-
osuusjärjestelmän piirissä toimivat Varkauden
Teatteri ja Varkauden museokeskus Konsti. Ne
muodostavat kaupungin kulttuurielämän am-
matillisen ytimen. Teatteri tarjoaa vuosittain
monipuolisia esityksiä ja työllistää taiteen
ammattilaisia, kun taas Konsti kokoaa yhteen
museotoiminnan, näyttelyt ja kulttuuriperinnön.
Yhdessä ne vahvistavat kaupungin identiteettiä,
vetovoimaa ja elinvoimaa sekä tuottavat
merkittäviä talous- ja työllisyysvaikutuksia.

Valtio tukee lisäksi Soisalo-opiston kansalais-
opistotoimintaa ja taiteen perusopetusta sekä
myöntää vuosittain yleisavustuksia Vekara-
Varkaus-festivaalille ja Lastenkulttuurikeskus
Versolle.

Tapahtumakaupunki

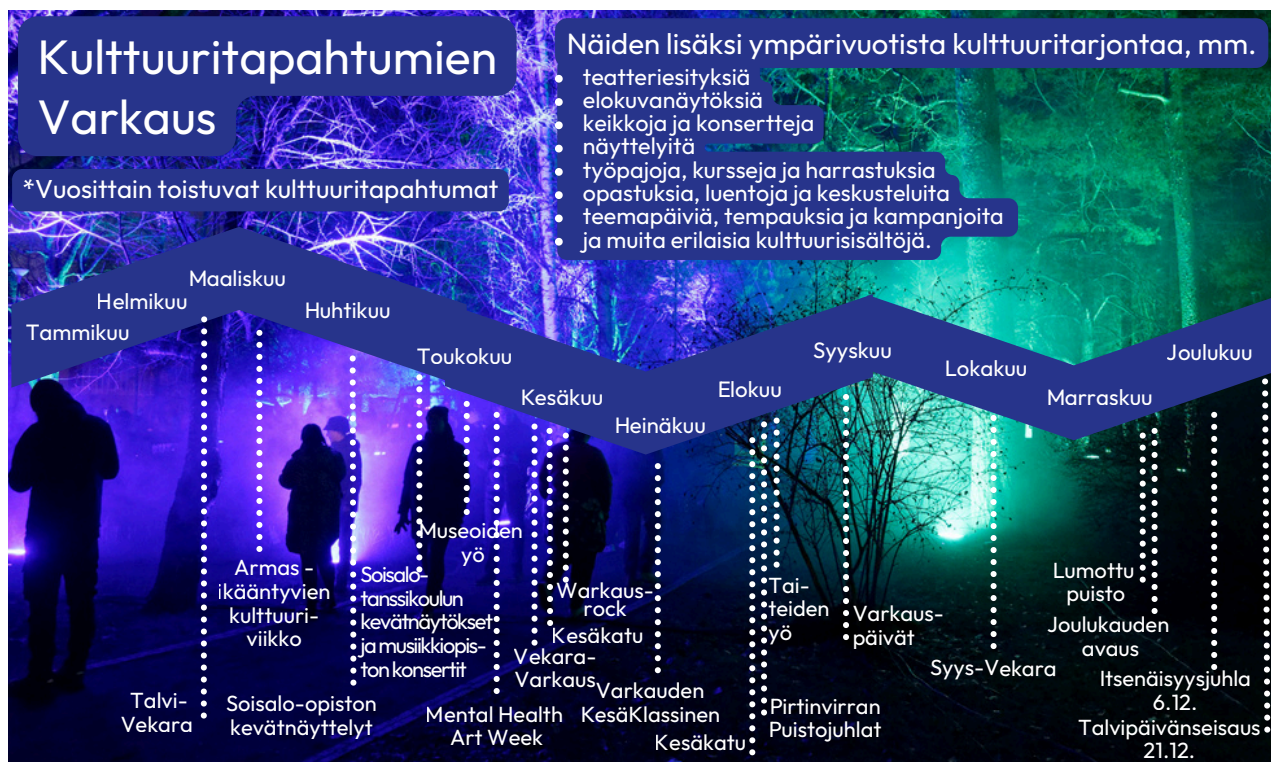
Varkaudessa järjestetään vuositasolla noin 20
vuosittain toistuvaa kulttuuritapahtumaa aina
Vekara-Varkaus-festivaalista Varkaus-päiviin
ja Taiteiden yöstä Talvipäivänseisaukseen.
Suurin osa tapahtumista on yksityisten
toimijoiden, yhdistysten ja yritysten tuottamia.
Näiden lisäksi on ympärivuotista kulttuuri-
tarjontaa satojen eri tilaisuuksien muodossa
esimerkiksi Varkauden Teatterin esityksinä,
elokuvanäytöksinä, Warkaus-salin konserteina
ja eri toimijoiden kuvataidenäyttelyinä.

Tapahtumat löytyvät kootusti osoitteesta
varkaus.fi/tapahtumat.

Kansallispuhutuuletus, Varkaus-päivät 2023
Kuva: HannaK Photo

Tapahtumat ja kulttuuritarjonta saavat kaupunkilaisilta paljon kiitosta: esimerkiksi
kaupungin kulttuuri- ja tapahtumapalveluiden palautekyselyissä yleisarvosanat ovat
keskimäärin 4,4 asteikolla 1-5.

Varkaudessa voi harrastaa kulttuuria monipuolisesti. Soisalo-opisto tarjoaa kulttuurin harrastusmahdollisuuksia niin kansalaisopiston kurssien kuin taiteen perusopetuksen kautta. Kansalaisopiston kursseilla voi harrastaa esimerkiksi musiikkia, kuvataidetta, kirjallisuutta, tanssia, teatteria ja kädentaitoja. Taiteen perusopetuksessa opiskellaan musiikkia, tanssia ja kuvataidetta. Taito Itä-Suomi ry järjestää kädentaitojen taiteen perusopetusta sekä erilaisia kädentaitojen kursseja. Yhdistystoimijat tuovat kulttuuriharrastuksiin erilaisia mahdollisuuksia. Esimerkiksi Kirja-Varkaus kutsuu kirjallisuuden pariin, Varkauden kuvataideyhdistys kokoaa yhteen kuvataiteen tekijät ja harrastajateatterit antavat mahdollisuuksia itsensä ilmaisuun draaman keinoin.

Varkauden kaupunki tukee kulttuuria eri tavoin. Kaupunginhallitus myöntää vuosittain avustuksia kulttuuritoimijoille sekä tekee kumppanuussopimuksia taiteen ja kulttuurin toteuttajien kanssa. Hyvinvoinnin edistämisen lautakunta myöntää vuosittain kulttuuripalkinnon ja kulttuurin tunnustuspalkinnon. Lasten LukuVarkaus-palkinto myönnetään vuosittain kotimaiselle lastenkirjailijalle yhteistyössä Stora Enson kanssa. Kaupunki tekee taidehankintoja ja järjestää erilaisia taidekilpailuja. Kulttuuri on myös mukana erilaisissa toimintaa ohjaavissa asiakirjoissa.

Kaupungin kulttuuritoimijat tarjoavat ammatillista tukea myös muille kulttuuria tekeville taholle. Kulttuurifoorumi kokoaa toimijat yhteen vuosittain. Kulttuurin uutiskirjetoimintaa on käynnistetty, ja kulttuuritoimijoiden sisäinen kalenteri vähentää päällekkäisyyttä sekä mahdollistaa uutta yhteistyötä. Kaupungin koordinoimat verkostotapahtumat kokoavat toimijoita yhteisiin tuotantoihin ja parantavat pienempien kulttuurituotantojen vaikuttavuutta. Kaupungin yksiköt työllistävät säännöllisesti taiteen ammattilaisia erityisesti lastenkulttuurin, museotoiminnan ja opetuksen tehtäviin.

Harrastusmahdollisuudet on koottu yhteen kaupungin verkkosivuille varkaus.fi/harrastaminen.

Kulttuurin saatavuutta ja saavutettavuutta edistetään

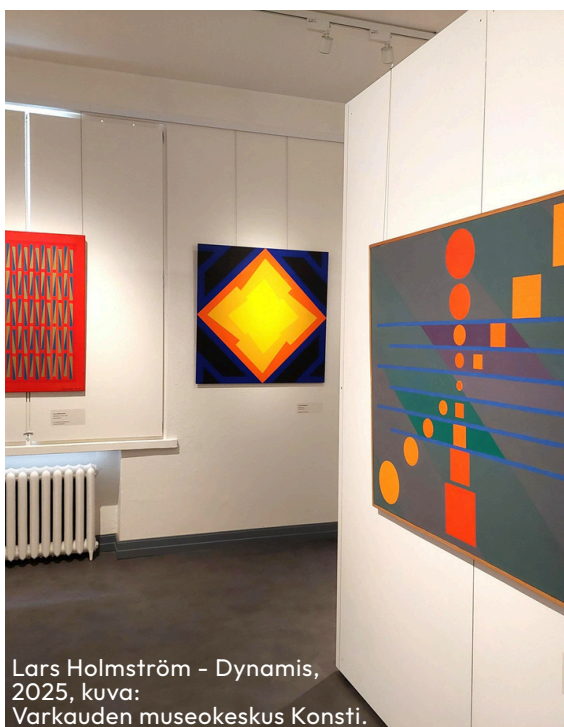
Kulttuurin saatavuuteen ja saavutettavuuteen kiinnitetään Varkaudessa huomiota ja erilaisia keinoja osallisuuden parantamiseksi on otettu käyttöön.

- Lastenkulttuuritoiminnan avulla kasvatetaan lapsia ja nuoria kulttuurin kokemiseen aina neuvolasta lähtien.
- Varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen arkea värittää Kulttuuriketju-kulttuurikasvatussuunnitelma, joka takaa jokaiselle ikäluokalle kosketuksia taiteeseen ja kulttuuriin osana päiväkotitai koulupäivää.
- Varkauden museokeskus Konsti tarjoaa maksutonta museopedagogista toimintaa ryhmille.
- Jokaisella koululla järjestetään koulupäivän yhteydessä maksuttomia harrastuksia sekä koulujen kerhotoiminnan että Harrastamisen Suomen mallin puitteissa.
- Harrastamiseen on saatavilla myös tukea eri toimijoilta.
- Kaikukortilla tiettyjen sote/hyte-palveluiden piiriin kuuluvilla vähävaraisilla on mahdollisuus käyttää myös maksullisia kulttuuripalveluita ilmaiseksi.
- Taiteen perusopetuksessa on käytössä vapaaoppilaspaikat.
- Warkaus365-kortti ja 9-kortti avaavat mahdollisuuksia kulttuurin pariin.
- Kaupungissa järjestetään paljon maksuttomia kulttuuritapahtumia ja muuta maksutonta kulttuuritarjontaa.
- Lisäksi järjestetään erilaisia kohdennettuja kulttuurisisältöjä erityistä tukea tarvitseville kohderyhmille, kuten maahanmuuttajille, palvelutalojen asukkaille, kehitysvammaisten päivätoimintaan tai mielenterveys- ja päihdekuntoutujille ja muille ryhmille.
- Kynnyksiä kulttuurin pariin hakeutumiseen madalletaan esimerkiksi Warkautelaiset ry:n Kulttuuritreffeillä ja Varkauden Teatterin teatterikaveritoiminnalla. Kulttuuriluotsi-toimintaa on käynnistetty.
- Myös kulttuurin verkkosisältöjä tarjotaan erilaisille kohderyhmille.
- Kulttuuritarjonnassa ja siitä viestimisessä pyritään entistä paremmin kiinnittämään huomiota saavutettavuuteen ja esteettömyyteen, ja esimerkiksi kulttuurikäytössä olevista esiintymistiloista on tehty esteettömyyskarttoitus.

Varkautelaiset kulttuurin kuluttajina

Varkautelaisille suunnatussa HYTE-kyselyssä vuonna 2023 kysyttiin myös kulttuuripalveluiden käyttämisestä.

- 346 vastaajaa
- Eniten käytettyjä kulttuuripalveluita ovat kirjastopalvelut, joita käyttää
  - kuukausittain tai viikoittain 38 % kyselyyn vastanneista
  - muutaman kerran vuodessa 33 % vastanneista.
- Musiikkitapahtumissa, konserteissa ja keikoilla käy muutaman kerran vuodessa 65 % vastaajista.
- Teatteri-, tanssi-, sirkus- tai muun esittävän taiteen palveluihin osallistuu muutaman kerran vuodessa 60 % vastaajista ja kuukausittain 5,5 %.
- Museossa tai taidenäyttelyssä kertoi käyvänsä muutaman kerran vuodessa 57 % vastaajista ja kuukausittain 6 %.
- Muissa kulttuuritapahtumissa käy muutaman kerran vuodessa 61 % ja kuukausittain 7 % vastaajista.
- 16 % vastanneista harrastaa itse säännöllisesti, eli kuukausittain tai viikoittain kulttuuria tai taidetta esimerkiksi harrastusryhmässä tai muussa ohjatussa toiminnassa.
- 32 % kyselyyn vastanneista varkautelaisista ei ole käyttänyt lainkaan edellä mainittuja kulttuuripalveluita viimeisen 12 kk aikana. Koko Suomessa vastaava luku THL:n TerveSuomi 2022 -kyselyssä oli 17 %.

Lars Holmström - Dynamis, 2025, kuva: Varkauden museokeskus Konsti.

Kuvanveistäjä Taru Mäntynen Jukka Itkosen muotokuvan julkistamistilaisuudessa Konstissa 2026.

Kulttuuritilojen alueellinen saavutettavuus

Taulukossa esitetään Varkauden keskeisten kulttuuritilojen alueellinen saavutettavuus eri etäisyysvyöhykkeillä. Tiedot kuvaavat väestön osuutta, joka asuu enintään 3, 10 tai 20 kilometrin päässä kulttuuripalveluista.

Kulttuuri-tila	Max. 3 km kotoa, % väestöstä	Max. 10 km kotoa, % väestöstä	Max. 20 km kotoa, % väestöstä
Kirjasto	58%	97%	100%
Museo	63%	95%	98%
Teatteri	57%	95%	97%
Elokuva-teatteri	55%	95%	97%

Lähde: Kirjastojen, päätoimisesti hoidettujen museoiden ja teattereiden sekä elokuvateattereiden alueellinen saavutettavuus (Vuoden 2024 tiedot, Tilastokeskus)

Kulttuuritoimintaa ohjaavat lait, strategiat ja ohjelmat

Kuntien kulttuuritoiminnasta säädetään lailla (166/2019). Lain tavoitteena on tukea ihmisten mahdollisuuksia luovaan ilmaisuun ja toimintaan sekä kulttuurin ja taiteen tekemiseen ja kokemiseen, edistää kaikkien väestöryhmien yhdenvertaisia mahdollisuuksia ja osallistumista kulttuuriin, taiteeseen ja sivistykseen, vahvistaa väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä osallisuutta ja yhteisöllisyyttä ja luoda edellytyksiä elinvoiman kehittymiselle.

Perustuslaki (731/1999) takaa perusoikeudet, kuten sananvapauden, yhdenvertaisuuden ja oikeuden omaan kieleen ja kulttuuriin. Se velvoittaa julkista valtaa turvaamaan kulttuuripalvelut kansalaisille.

Lisäksi kulttuuritoimintaa säätelevät mm.

- laki kulutuspalvelujen turvallisuudesta (185/2025)
- laki taiteen perusopetuksesta (633/1998)
- laki vammaisten henkilöiden oikeuksista (VOA, 2016)
- laki vapaasta sivistystyöstä (632/1998)
- laki yleisistä kirjastoista (1492/2016)
- museolaki (314/2019)
- tasa-arvolaki (1329/2014)
- teatteri- ja orkesterilaki (730/1992)
- tekijänoikeuslaki (404/1961)
- yhdenvertaisuuslaki (1325/2014).

Hyvää tuovan kulttuurin Pohjois-Savo -strategia vuosille 2022–2030 asettaa suuntaviivat maakunnan kulttuurialan kehittämiseksi. Keskeiset linjaukset ovat kulttuurihyvinvoinnin edistäminen, yhdenvertaisuus ja saavutettavuus, kulttuurin rooli elinvoiman lähteenä, yhteistyön vahvistaminen sekä asukaslähtöisyys ja osallistaminen.

Pohjois-Savon maakuntaohjelmassa 2026–2029 korostetaan matkailun ja luovan talouden merkitystä osana alueen elinvoiman kehittämistä. Maakunta tavoittelee vuonna 2040 kansainvälisesti kiinnostavaa asemaa, jossa omaleimainen kulttuuri, tapahtumat sekä kulttuuri- ja luonnonympäristöjen yhdistelmä houkuttelevat matkailijoita. Matkailu ja luova talous on nostettu kärkialaksi, jonka kehittämisessä painottuvat yrittäjyyden vahvistaminen, digitaalinen murros, osaamisen ja hyvinvoinnin tukeminen, kulttuurin rooli hyvinvoinnissa sekä ekologisesti kestävä toimintamallit. Kulttuurisisällöt ja -palvelut nähdään keskeisinä matkailun vetovomatekijöinä ja uusien liiketoimintamahdollisuuksien luojina. Kulttuurin ja luovan talouden rooli nähdään keskeisenä myös muiden toimialojen uudistumiselle ja kasvun vauhdittamiselle.

Luova Pohjois-Savo -kehittämishjelma (2021) painottaa luovien alojen näkyvyyden ja vaikuttavuuden vahvistamista. Keinoina nähdään toimijoiden tunnistaminen, palvelujen esille tuominen, luovan talouden mittareiden hyödyntäminen sekä verkostoituminen. Alueen työllisyyttä voidaan kehittää edistämällä luovien alojen kytkeytymistä muihin toimialoihin.

Vekara-kulkue Kesäkadulla 2023.
Kuva: HannaK Photo

Varkauden kaupunkistrategiassa lhan omanlainen Varkaus kulttuuri nähdään osana hyvinvointia, osallisuutta ja kaupungin vetovoimaa. Kulttuuri ja liikunta ovat keskeisiä palveluita, jotka tukevat kaikkien ikäryhmien hyvinvointia ja mielekästä arkea. Kaupungin elinvoimaa vahvistavat monipuoliset harrastusmahdollisuudet, laadukas kulttuuritarjonta sekä rikas historia ja paikallinen identiteetti. Varkaudessa asukkaat voivat vaikuttaa ja osallistua aktiivisesti yhteisön kehittämiseen, ja kaupungin maine sekä teollinen perinne yhdistyvät moderniin teknologiaosaamiseen, mikä vahvistaa alueen vetovoimaa.

Varkauden matkailun kehittämisohjelma 2026–2030 rakentuu vahvasti kaupungin ainutlaatuisen teollisen kulttuuriperinnön ja saimalaisen luontoympäristön varaan. Kulttuuri ja matkailu nähdään toisiaan vahvistavina vetovomatekijöinä: teollinen identiteetti, arkkitehtuuri, museot, tapahtumat sekä elävä paikalliskulttuuri muodostavat perustan uudelle matkailuelämyksille. Kulttuurin avulla vahvistetaan Varkauden vetovoimaa, lumovoimaa ja paikallidentiteettiä, ja sitä kautta matkailutuloa, elinvoimaa sekä alueen tunnettua.

Valtioneuvoston kulttuuripoliittinen selonteko 2025 on kulttuurialan tärkein valtakunnallinen strategia. Sen toimeenpanosuunnitelman painopisteet ovat:

- luovan alan yritystoiminnan ja kasvun tukeminen,
- taide- ja kulttuuripalveluiden alueellisen saavutettavuuden parantaminen,
- tekijänoikeuksien ja kulttuurialan toimijoiden toimeentulon edistäminen,
- kulttuuriperinnön vaaliminen osana yhteiskunnan kriisinkestävyyttä,
- lasten ja nuorten kulttuurisen osallisuuden vahvistaminen,
- kulttuurin roolin hyödyntäminen terveyden ja hyvinvoinnin edistämässä ja syrjäytymisen ehkäisyssä sekä
- kulttuurin käyttö osallisuuden tukena.

KEHITTÄMISKOhteita ON TUNNISTETTU

Varkauden kulttuurikentällä on tunnistettu useita kehittämiskohteita.

Kulttuuritarjonta on monipuolista, mutta ei täysin kattavaa. Esitystarjonnan ja harrastusmahdollisuuksien monipuolistaminen sekä niiden saavutettavuuden ja esteettömyyden parantaminen ovat keskeisiä kehittämiskohteita.

Viestintäkanavat ovat pirstaloituneet ja viestit eivät aina tavoita kaikkia kuntalaisia. Tarvitaan monikanavaista, kohdennettua ja saavutettavaa viestintää, myös eri kielillä, sekä tapahtumakalenterin ja muiden digitaalisten palveluiden tehokkaampaa hyödyntämistä. Erityisesti maahanmuuttajien ja muiden erityisryhmien tavoittaminen vaatii uusia toimintatapoja.

Tilojen osalta kehittämistarpeet ovat hajanaisia ja liittyvät erityisesti tilojen soveltuvuuteen ja saavutettavuuteen eri toimijoille. Esimerkiksi bänditoiminnalle ei ole riittävästi tarkoitukseenmukaisia harjoitustiloja, mikä haastaa etsimään uudenlaisia ratkaisuja.

Yhteistyön vahvistaminen toimijoiden kesken, kulttuuritoimijoiden näkyvyyden lisääminen ja roolien selkeyttäminen kaupungin, yhdistysten ja muiden toimijoiden välillä ovat tärkeitä toimenpiteitä.

Kaupungissa toimivien taiteen ja kulttuurin ammattilaisten työskentelyedellytysten tukeminen, tilaajien ja tekijöiden kohtaamisen edistäminen, taidehankintoihin resursointi, kulttuuritoimijoiden taloudellinen tuki ja taiteen käyttäjien tekijänoikeustietoisuuden lisääminen vahvistavat kulttuuritoimijoiden toimintakykyä.

Erilaisia vuosien varrella havaittuja kehittämiskohteita on pyritty huomioimaan monipuolisesti ohjelman toimenpideosuuksissa. Kehittämisen rinnalla kulkee myös olemassa olevien ja toimivien käytäntöjen ylläpito. Kestävä kehitys ja vastuullisuus ovat ohjelman läpileikkaavia teemoja.

Kulttuuritoiminnan kehittäminen ja kulttuurin toimintaedellytysten turvaaminen ohjaa Varkauden kulttuuritoimintaa kohti monipuolisempaa, saavutettavampaa, osallistavampaa ja kestävämpää tulevaisuutta.

Taideniityn kulttuurikeskän avajaiset 2025.

Kulttuuriosallisuutta voidaan lisätä

Vaikka suuri osa varkautelaisista kokee kulttuurin tärkeäksi osaksi arkea, osa ei hyödynnä juuri lainkaan kulttuuripalveluja tai -harrastuksia.

Tutkimusten mukaan osallistuminen eriytyy vahvasti: aktiiviset osallistuvat sekä muodolliseen että arkiseen kulttuuriin, kun taas osa jää kokonaan ulkopuolelle. Valtiotieteiden tohtori, sosiologian dosentti **Riie Heikkilän** tutkimuksissa kuvataan, että osallisuuden vaikuttavat erityisesti koulutus ja lapsuudessa omaksutut asenteet, kun taas tulotaso ei selitä osallistumattomuutta. Tyypillistä on, että aktiivisuus kasaantuu samoille ihmisille.

Heikkilän mukaan kuntalaisten kulttuuri-osallisuutta voidaan lisätä tarjoamalla maksuttomia tapahtumia, yhteisöprojekteja ja matalan kynnyksen osallistumisen muotoja, kuten kulttuurin viemistä arjen ympäristöihin. Lisäksi on tärkeää integroida kulttuuripalveluja osaksi koulua ja varhaiskasvatusta sekä kehittää viestintää kulttuurin elitistisen leiman hälventämiseksi.

(Heikkilä & Lindblom 2022, Heikkilä 2022).

VISIO 2031

Varkaus on **värikäs** kulttuurikaupunki,
jossa **jokainen voi osallistua ja vaikuttaa.**

Kulttuurin merkitys **tunnistetaan ja tunnustetaan**
elinvoiman ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin
tärkeänä osatekijänä.

ARVOT

KESTÄVÄSTI JA VASTUULLISESTI

Tunnistamme kulttuuritoiminnan mahdollisuudet ja vaikutukset ekologisen, taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyuden näkökulmista.

Toimimme sosiaalisen yhdenvertaisuuden, saavutettavuuden ja monimuotoisuuden edistämiseksi.

Kehitämme vastuullisuusosaamistamme jatkuvasti ja viestimme siitä myös muille.

YHDENVERTAISESTI JA SAAVUTETTAVASTI

Edistämme toiminnallamme yhdenvertaisuutta, jotta jokaisen olisi mahdollista osallistua taiteeseen ja kulttuuriin mahdollisimman helposti ja esteettömästi.

Puramme osallistumisen ja kulttuurisen osallisuuden esteitä.

Tunnistamme kulttuuriperinnön moninaisuuden ja vahvistamme kulttuurien välistä vuoropuhelua.

LUOVALLA YHTEISTYÖLLÄ

Yhteistyö on varkautelaisen kulttuuritoiminnan voimavara.

Viestimme toiminnastamme aktiivisesti muille ja haemme kumppaneita yhteisiin tuotantoihin.

Keskinäinen ymmärrys ja luottamus kulttuuritoimijoiden välillä luo uusia mahdollisuuksia.

KULTTUURIN KULMAKIVET

---

eli KulttuuriVarkaus 2031 -ohjelman keskeiset tavoitteet

- **KULTTUURI KUULUU KAIKILLE**
- **KULTTUURI LUO HYVINVOINTIA**
- **KULTTUURI LUO ELINVOIMAA**
- **KULTTUURIA TEHDÄÄN YHDESSÄ**
- **KULTTUURIA ARVOSTETAAN**

Seuraavissa kappaleissa avataan tavoitteiden taustalla olevia näkökulmia ja toimenpiteitä tavoitteiden saavuttamiseksi. Jokaiselle päätavoitteelle on oma kappale ja toimenpidetaulukko vastuutahoineen ja seurantamittareineen.

Toimenpidetaulukoiden sanoituksista

- **“Kulttuuritoimijat”** = mikä tahansa kulttuuritoimintaa Varkaudessa järjestävä toimija, kuten yhdistykset, yritykset, seurakunnat, taiteen vapaa kenttä, kaupungin kulttuuritoimijat, työryhmät, yksityishenkilöt
- **“Kaupungin kulttuuritoimijat”** = kaupunkiorganisaation kulttuuria tuottavat toimijat, kuten kulttuuri- ja tapahtumapalvelut, Varkauden museokeskus Konsti, Soisalo-opisto, kirjasto, nuorisopalvelut
- **“Jatkuvaa”** = asiaan tulee kiinnittää huomiota pysyvästi

KULTTUURI KUULUU KAIKILLE

Kulttuuri on jokaisen perusoikeus.

Jokaisella on oikeus osallistua taiteisiin ja kulttuuriin, kehittää itseään niiden avulla sekä ilmaista itseään vapaasti. Nämä kulttuuriset oikeudet on turvattu YK:n ihmisoikeusjulistuksessa (1948) sekä useissa Suomea sitovissa ihmisoikeussopimuksissa ja Suomen perustuslaissa. Laki kuntien kulttuuritoiminnasta takaa kaikkien väestöryhmien yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua kulttuuriin, taiteeseen ja sivistykseen.

Varkaudessa tuotetaan monipuolista kulttuuri-toimintaa, jotta jokaiselle löytyy oma tapa osallistua. Osallistuminen voi olla harrastamista kansalaisopistossa tai yhdistyksessä, tapahtumiin osallistumista, kirjaston palveluiden käyttöä, museossa tai galleriassa käymistä tai omatoimista kulttuuriharrastamista. Elämyksiä on tarjolla konserteista valotaidetapahtumiin, julkisesta taiteesta elokuvateatterin tarjontaan ja myös verkon välityksellä digitoitujen aineistojen ja tallenteiden kautta.

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 31. artiklaan on kirjattu lapsen oikeus osallistua kulttuurielämään ja taiteisiin. Siksi Varkaudessa panostetaan lastenkulttuuriin, niin Vekara-Varkaus-tapahtumien kuin ympärivuotisen lastenkulttuuritoiminnan kautta. Lastenkulttuurikeskus Verso pitää yllä Kulttuuriketju-kulttuurikasvatussuunnitelmaa, jonka kautta jokainen lapsi ja nuori esi- ja perusopetuksessa sekä varhaiskasvatuksessa osallistuu vuosittain kulttuurisisältöön.

Varkaudessa edistetään kulttuurin saavutettavuutta ja yhdenvertaisuutta laaja-alaisessa yhteistyössä monipuolisen toimijaverkoston kanssa. Osallistumisen esteitä poistetaan monin tavoin.

Vauvojen värikylpy, Lastenkulttuurikeskus Verso 2023. Kuva: HannaK Photo

Saavutettavuus huomioi ihmisten erilaiset tarpeet ja yhdenvertaisuus varmistaa, että kaikki voivat käyttää taide- ja kulttuuripalveluita ja osallistua kulttuurielämään omasta taustasta tai ominaisuuksista riippumatta. Toiminnassa tulee myös huomioida väestön moninaisuus sekä edistää kulttuurien välistä vuoropuhelua. Kulttuuripalvelujen tulee olla saavutettavia paitsi fyysisesti ja taloudellisesti, myös tiedollisesti.

Viestintää kehitetään jatkuvasti, jotta se saavuttaisi kohderyhmät paremmin. Kaikki eivät käytä samoja viestintäkanavia, joten viestintää on tehtävä monikanavaisesti. Kulttuuritoimijoiden viestintäosaamista tulee kehittää, jotta vanhojen, tuttujen kävijöiden lisäksi pystytään palvelemaan myös uusia yleisöjä. Viestintään tulee myös resursoida niin ajallisesti kuin taloudellisesti.

Turvallisemman tilan periaatteet ohjaavat tilojen ja tapahtumien toimintaa. Niiden avulla jokainen tuntee olonsa tervetulleeksi ja voi olla oma itsensä arvostetusti ja luontevasti. On tärkeää, että ne otetaan laajasti käyttöön myös varkautealaisessa kulttuuritoiminnassa.

Kulttuurinen osallisuus tarkoittaa ennen kaikkea sitä, että jokaisella kuntalaisella on oikeus ja mahdollisuus osallistua kulttuuriin – tekijänä, kokijana tai tukijana. Samalla tunnustetaan, että kaikilla ei ole yhtäläisiä valmiuksia tai voimavaroja osallistua. Siksi kulttuuriosallisuuden ulkopuolelle jäävien osallistumista tuetaan yhteistyössä esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten kanssa.

Kulttuuri kuuluu kaikille - toimenpidetaulukko

TAVOITE: Tuotamme monipuolisia palveluita erilaisille kohderyhmille			
Toimenpide	Aikataulu	Vastuutahot, kumppanit	Seuranta/ mittari
Tuotamme monipuolista ja laadukasta kulttuuritoimintaa, jonka toteutuksessa huomioimme kuntalaisten toiveet.	jatkuvaa	Kulttuuritoimijat	tapahtumien ja osallistumisten määrä, asiakas-tyytyväisyys
Huomioimme erilaiset kohderyhmät kulttuuritoiminnan suunnittelussa. Toteutamme kulttuuritoimintaa myös muilla kielillä kuin suomeksi sekä kohdennettuna tietyille erityisryhmille.	jatkuvaa	Kulttuuritoimijat	TEA-viisari/kulttuuri
Viestimme saavutettavuuden ja esteettömyyden parantamisesta kulttuuritoimijoille ja järjestämme koulutusta.	2026-2027	Kulttuuri- ja tapahtumapalvelut	toteutuu / ei toteudu
Pidämme yllä ja toteutamme kulttuurikasvatussuunnitelmaa, joka takaa säännölliset kulttuurielämykset lapsille ja nuorille.	jatkuvaa	Lastenkulttuurikeskus Verso, kulttuuritoimijat, varhaiskasvatus ja perusopetus	TEA-viisari/kulttuuri
Selvitämme mahdollisuuksia toisen asteen kulttuurikasvatussuunnitelmaan sekä toisen asteen Harrastamisen Suomen malliin.	2027-2028	Lastenkulttuurikeskus Verso, SAKKY	toteutuu / ei toteudu
Seuraamme säännöllisesti varkautelaisten tyytyväisyyttä kulttuuritoimintaan.	jatkuvaa	Kulttuuri- ja tapahtumapalvelut	TEA-viisari/kulttuuri
TAVOITE: Edistämme kulttuuripalveluiden saavutettavuutta			
Selvitämme käyttämiemme tilojen esteettömyyden ja viestimme tilanteesta avoimesti. Pyrimme käyttämään esteettömiä tiloja toiminnassamme tai parantamaan omien tilojemme esteettömyyttä.	jatkuvaa	Kulttuuritoimijat	toteutuu / ei toteudu
Kehitämme kulttuuripalveluiden sisältöjen esteettömyyttä erilaisilla saavutettavuutta parantavilla toimenpiteillä.	jatkuvaa	Kulttuuritoimijat	toteutuu / ei toteudu
Tarjoamme mahdollisuuksia osallistua kulttuuritoimintaan myös maksutta (esim. maksuttomat tapahtumat, Kaikukortti)	jatkuvaa	Kulttuuritoimijat	toteutuu / ei toteudu
Kehitämme Kulttuuriluotsi/kulttuurikaveri-toimintaa (vapaaehtoinen kulttuurikaveri).	2026	Kaupungin osallisuus ja hyvinvointi, järjestöt	toteutuu / ei toteudu
Kehitämme etäosallistumismahdollisuuksia suoratoistojen ja tallenteiden avulla.	2026-2027	Kulttuuritoimijat	toteutuu / ei toteudu
Otamme käyttöön Turvallisemman tilan periaatteet omissa toiminnassamme.	2026	Kulttuuritoimijat	toteutuu / ei toteudu
TAVOITE: Parannamme viestintää kulttuuritoiminnasta			
Viestimme kulttuuritoiminnasta oikea-aikaisesti monissa eri kanavissa (somet ja perinteinen media, julisteet, esitteet, verkkosivut, led-taulut jne.)	jatkuvaa	Kulttuuritoimijat	toteutuu / ei toteudu
Hankimme lisää ajantasaista, päivittyvää tietoa viestinnästä ja markkinoinnista.	jatkuvaa	Kulttuuritoimijat	toteutuu / ei toteudu
Tarjoamme kulttuuritoimijoille ammatillista tukea ja koulutusta viestintään.	jatkuvaa	Kulttuuri- ja tapahtumapalvelut, kaupungin viestintä ja markkinointi, Visit Varkaus / Navitas Kehitys	toteutuu / ei toteudu
Tuomme omaa kulttuuritoimintaamme näkyväksi katukuvassa.	jatkuvaa	Kulttuuritoimijat	toteutuu / ei toteudu
Viestimme toiminnastamme saavutettavasti, kohdennetusti sekä myös muilla kielillä kuin suomeksi.	jatkuvaa	Kulttuuritoimijat	toteutuu / ei toteudu
Järjestämme viestinnällisen kampanjan varkaus.fi/tapahtumat -tapahtumakalenterin käytöstä tapahtumien tekijöille ja tapahtumista kiinnostuneille.	2026	Kaupungin viestintä ja markkinointi / kulttuuri- ja tapahtumapalvelut	toteutuu / ei toteudu

KULTTUURI LUO HYVIN- VOINTIA

Kulttuurin harrastaminen, kokeminen ja tekeminen vaikuttavat merkittävästi terveyteen, hyvinvointiin ja elinikään.

Maailman terveysjärjestö WHO:n raportin (2019) kokoamat yli 3000 tutkimusta osoittavat, että kulttuuria aktiivisesti harrastavat pysyvät terveempinä, kokevat enemmän hyvinvointia ja elävät pidempään. Taide ja kulttuuri tukevat fyysistä terveyttä, mielen hyvinvointia, elämänlaatua ja onnellisuutta.

Varkaudessa tarjotaan monipuolisia kulttuuri-palveluita, jotka mahdollistavat aktiivisen, luovan ja merkityksellisen elämän.

Harrastusmahdollisuudet, tapahtumat ja monipuolinen, ympärivuotinen kulttuuritarjonta ovat merkittäviä hyvinvointitoimenpiteitä, jotka vahvistavat myös yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja kokonaisturvallisuutta.

Kaikille kulttuuriin osallistuminen ei ole arjessa helppoa. Siksi kulttuuripalveluita tuotetaan myös kohdennettuna erilaisille ryhmille ja sisällytettynä muihin palveluihin, jotta myös ne, jotka kulttuuripalveluista hyötyvät eniten, pääsevät niistä osallisiksi.

THL kerää tietoa kuntien terveyttä edistävästä toiminnasta mittaristolla, jonka nimi on TEAvisari.

Varkauden Kulttuurin TEAvisari 2025 osoittaa tiettyjä kehittämiskohteita, joiden osalta ohjelmaan on myös kirjattu toimenpiteitä. Myös vahvuuksien ylläpito on tärkeää, joten niitäkin toimenpiteitä on kirjattu ohjelmaan.

Terveydenedistämiskiivisyys muodostuu kuudesta eri näkökulmasta: sitoutuminen, johtaminen, seuranta ja tarveanalyysi, voimavarat, osallisuus sekä muut ydintoiminnot.

Voit tutustua TEAvisariin ja sen paikkakuntakohtaisiin tuloksiin osoitteessa teaviisari.fi.

Kansallispukutuuletus ja ukrainalaisten pop-up-kahvila 2023.

Kulttuuri edistää myös globaalia hyvinvointia. Se vahvistaa yhteisöllisyyttä, säilyttää ympäristöä ja perinteitä, tukee ekologista tasa-painoa ja inspiroi kestävästä sosiaalista ja taloudellista kehitystä. Kulttuuritoiminnalle on luonteenomaista myös kulttuurienvälisyys.

Kulttuuritoiminta lisää luovuutta, juurruttaa kulttuuriperintöön ja edistää tasapainoista elämänhallintaa tarjoten henkistä hyvinvointia aineellisen kulutuksen sijaan.

Kulttuuri vahvistaa yhteiskunnan huoltovar-muutta ja henkistä kriisinkestävyyttä yllä-pitämällä merkityksellisuuden kokemusta, yhteistä arvopohjaa ja luottamusta myös häiriö- ja kriisitilanteissa. Se tukee yksilöiden ja yhteisöjen kykyä kohdata epävarmuutta, käsi-tellä myös vaikeita kokemuksia ja ylläpitää toivoa.

Kulttuuri on huomioitu Varkauden kaupungin ohjaavissa asiakirjoissa, kuten hyvinvointi-kertomuksessa, turvallisuussuunnitelmassa ja kaupunkistrategiassa hyvinvoinnin osatekijänä.

Hyvinvointivaikutukset toteutuvat vain, kun kulttuurin perusta on vahva. Siksi on tärkeää, että kulttuurille taataan riittävät resurssit perustoimintaan, jotta sitä voi hyödyntää lisäksi myös hyvinvoinnin työkaluna.

Kulttuuri luo hyvinvointia - toimenpidetaulukko

TAVOITE: Parannamme erilaisten kohderyhmien osallisuutta kulttuuriin			
Toimenpide	Aikataulu	Vastuutahot, kumppanit	Seuranta/ mittari
Sisällytämme kulttuuritoimintaa palvelurakenteisiin, kuten neuvola, palvelutalot, nuorisotyö, koulut ja varhaiskasvatus. Tarjoamme kulttuuripalveluita kohdennettuna erilaisille erityisryhmille. Edistämme ammatillista kuttuuriin ohjaamista hyvinvointityössä.	jatkuvaa	Kaupungin kulttuuritoimijat, perusopetus ja varhaiskasvatus, hyvinvointialue	toteutuu / ei toteudu
Olemme mukana Kaikukortti-verkostossa mahdollistaen maksuttomia kulttuurielämyksiä vähävaraisille.	jatkuvaa	Kulttuuri- ja tapahtumapalvelut, kulttuurikohteet, jakajatahot	TEA-viisari/kulttuuri
Edistämme lasten ja nuorten kulttuuristen oikeuksien toteutumista ympärivuotisella lapsille ja nuorille suunnatulla kulttuuritoiminnalla ja asiantuntijapalveluilla. Tarjoamme mahdollisuuksia kulttuuriin ja taiteen eri muotojen ja alojen tavoitteelliseen taide- ja kulttuurikasvatukseen.	jatkuvaa	Kaupungin kulttuuritoimijat, yhteistyössä mukana muut kulttuuritoimijat	Kuntien peruspalveluiden arviointi (Cupore)
Selvitämme osallistujien kokemia hyvinvointivaikutuksia kyselyiden avulla ja tuomme niitä esiin.	jatkuvaa	Kaupungin kulttuuritoimijat, hyvinvointi ja osallisuus	toteutuu / ei toteudu
Tarjoamme monipuolisia mahdollisuuksia harrastaa kulttuuria ja kiinnittyä sitä kautta yhteisöihin.	jatkuvaa	Soisalo-opisto, muut kulttuuritoimijat, järjestöt	Kuntien peruspalveluiden arviointi (Cupore)
Kehitämme osaamistamme osallisuusasioissa osallistamalla koulutuksiin ja vaihtamalla tietoa hyvistä käytänteistä.	jatkuvaa	Kulttuuritoimijat	toteutuu / ei toteudu
TAVOITE: Edistämme kestävää kehitystä ja kokonaisvaltaista vastuullisuutta			
Kehitämme toimintojamme jatkuvasti kestävämmälle tasolle niin ekologisen, taloudellisen kuin sosiaalisen ja kulttuurisenkin kestävyden kannalta. Tunnistamme toimintamme ympäristövaikutukset ja vähennämme toimintamme negatiivisia ympäristövaikutuksia. Teemme positiivisia ympäristötekoja ja kerromme niistä myös muille.	jatkuvaa	Kulttuuritoimijat	toteutuu / ei toteudu
Toteutamme ulkoilmatapahtumia ja ympäristötaidetta, jotka yhdistävät kulttuuriin ja luonnon hyvinvointivaikutukset.	jatkuvaa	Kulttuuritoimijat	toteutuu / ei toteudu
Sisällytämme kestäväen tulevaisuuden teemoja kulttuuritoiminnan sisältöihin. Tarjoamme myös mahdollisuuksia ilmastoahdistuksen käsittelyyn kulttuurin keinoin mm. nuorille suunnatussa kulttuuritoiminnassa.	jatkuvaa	Kulttuuritoimijat	toteutuu / ei toteudu
Huomioimme liikenteen vaikutukset ympäristölle ja teemme valintoja, jotka vähentävät liikkumisen aiheuttamaa ympäristökuormaa toiminnassamme.	jatkuvaa	Kulttuuritoimijat	toteutuu / ei toteudu
Pidämme huolta osallistujien fyysisestä ja psyykkisestä terveydestä ja turvallisuudesta toimimalla turvallisuussuunnitelmien ja turvallisemman tilan periaatteiden mukaisesti.	jatkuvaa	Kulttuuritoimijat	toteutuu / ei toteudu
TAVOITE: Parannamme kulttuurin avulla henkistä huoltovarmuutta			
Varmistamme keskeisten toimijoiden resurssit pitääksemme yllä kulttuuripalveluiden verkostoa, joka pystyy tuottamaan palveluita myös muuttuvissa turvallisuustilanteissa.	jatkuvaa	Varkauden kaupungin päätöksenteko	toteutuu / ei toteudu
Huolehdimme sekä aineellisen että aineettoman kulttuuriperinnön säilymisestä varmistamalla museotoiminnan riittävät resurssit. Turvaamme kuntalaisten henkistä kriisikestävyyttä vahvistamalla paikallista kulttuuri-identiteettiä ja suojelemalla kulttuuriomaisuutta.	jatkuvaa	Varkauden kaupungin päätöksenteko, Varkauden museokeskus Konsti	Kuntien peruspalveluiden arviointi (Cupore)
Tarjoamme mahdollisuuksia purkaa vaikeita kokemuksia ja tunteita taiteen kautta erilaisten kulttuuripalveluiden avulla.	jatkuvaa	Kulttuuritoimijat	toteutuu / ei toteudu

KULTTUURI LUO ELINVOIMAA

Kulttuurilla on keskeinen rooli kuntien elinvoiman, vetovoiman ja pitovoiman edistämässä ja ylläpitämisessä. ”Ihan omanlainen kaupunki” on se, joka erottuu muista.

Elinvoiman, vetovoiman ja pitovoiman lisäksi avainkäsite on lumovoima, joka vetoaa erityisesti matkailijoihin. Lumovoima syntyy esimerkiksi kauniista ympäristöstä, tapahtumista, kulttuuritarjonnasta ja yhteisöllisyydestä. Kulttuuritoiminta, arkkitehtuuri ja rakennettu ympäristö vahvistavat paikallista identiteettiä, luovat kaupungille tunnistettavan ilmeen, kertovat sen historiasta sekä lisäävät ympäristön esteettisyyttä, toimivuutta ja viihtyisyyttä.

Kuntaliiton Seutukuntien vetovoimakyselyssä kärkipään kaupungeille oli yhteistä hyvät työllistymispalvelut, elinvoimainen ja viihtyisä keskusta, kaupungin erottuvuus sekä laadukkaita kulttuuri- ja vapaa-ajan palvelut. Ne houkuttelevat asukkaiden lisäksi osaavaa työvoimaa ja matkailijoita. Myös Suomen Yrittäjien Elinvoimabarometri osoittaa, että yrittäjät arvostavat kulttuuripalveluita elin- ja vetovoimatekijöinä.

Kulttuurilla on merkittäviä taloudellisia vaikutuksia. Kulttuuri tuo tutkitusti rahavirtoja sekä kaupunkiin että koko talousalueelle, ja kulttuuriin sijoitettu euro voi palautua talouteen moninkertaisena. Esimerkiksi Kuopio Tanssii ja Soi -festivaalin kävijät käyttivät kesällä 2024 yli 2,6 miljoonaa euroa, kun Kuopion kaupungin tuki oli 315 000 euroa. Vekara-Varkaus-festivaalin 2025 kustannukset Varkauden kaupungille olivat 162 000 euroa, ja kävijät jättivät kaupunkiin 1 milj. euroa.

Museoviraston Kulttuuriperintöbarometrin mukaan 80 prosenttia suomalaisista haluaa nähdä kulttuuriperintöä matkustaessaan. Matkailijoiden lisäksi museot houkuttelevat asukkaita ja etenkin koulutettua väestöä sekä lapsiperheitä.

Varkauden Teatteri 2024: Näillä palkoilla ei makseta. Kuva: Petteri Aartolahti

Vastaavia talousvaikutuksia on tutkittu myös esimerkiksi museoiden ja teattereiden toiminnasta.

Kulttuuri- ja matkailutoimijoiden yhteistyön tiivistäminen on varkauteilaisen lumovoiman kehittämiseksi tärkeää. Myös kulttuurimatkailun kehittämisessä kestävyys ja vastuullisuus ovat olennaisia kehittämisen kohteita.

Varkauden alueella työskentelevät taiteilijat, muut kulttuurialan ammattilaiset ja luovan alan toimijat ovat merkittävä osa työllisyyttä ja kansantaloutta. Luovat alat työllistivät noin 2,7 % Suomen työvoimasta ja tuottivat 3,6 % bruttokansantuotteesta vuonna 2022, mikä ylittää esimerkiksi maatalouden ja paperiteollisuuden osuudet. Kasvupotentiaaliakin on, sillä Euroopan verrokkimaissa kulttuurin BKT-osuus on 4,4 %.

Kulttuurin parissa yrittäjyys on muuta työelämää yleisempää. Noin 25 % työskentelee yrittäjänä, kun muilla aloilla osuus on 13 %. Lisäksi kulttuurialalla toimii runsaasti yrittäjämäisesti työskenteleviä freelancereita, apurahatyöntekijöitä sekä työosuuskunnissa toimivia, joita ei kaikilta osin huomioida virallisissa yrittäjyystilastoissa. Varkaudessa kulttuurialan vahvistaminen, kulttuuriyrittäjyyden tukeminen sekä yrittäjämäisesti toimivien kulttuuritoimijoiden työskentelyedellytysten turvaaminen ovat siten keskeisiä keinoja elinvoiman kehittämisessä.

Toimiva luova ekosysteemi tuottaa elinvoimaa, vetovoimaa, pitovoimaa, lumovoimaa sekä kestävää kasvua.

Kulttuuri luo elinvoimaa - toimenpidetaulukko

TAVOITE: Edistämme taiteen ja kulttuurin ammattilaisten työskentelyedellytyksiä			
Toimenpide	Aikataulu	Vastuutahot, kumppanit	Seuranta/ mittari
Hankimme palveluita paikallisilta taiteen tekijöiltä ja tarjoamme taiteilijoille työtilaisuuksia. Toimimme reilun taiteen periaatteiden mukaisesti.	jatkuvaa	Varkauden kaupunki, hyvinvointialue, kulttuuritoimijat	toteutuu / ei toteudu
Olemme mukana Kulttuuripankissa, joka auttaa löytämään taiteen tekijät. Viestimme palvelusta paikallisesti.	2026 alkaen	Kulttuuri- ja tapahtumapalvelut, maakuntaliitto, kulttuuritoimijat	toteutuu/ei toteudu
Tuemme taloudellisesti taiteen ja kulttuurin tekemistä avustuksilla sekä yhteistyösopimuksilla.	jatkuvaa	Varkauden kaupunki / kaupunginhallitus	Avustusten määrä
Tarjoamme ammatillista tukea taiteen ja kulttuurin toimijoille (esim. verkostotyö, tapahtuma- ja viestintäyhteistyö).	jatkuvaa	Kulttuuri- ja tapahtumapalvelut, Konsti, Navitas Kehitys	toteutuu / ei toteudu
Huomioimme elinkeinopolitiikassa kulttuuri- ja taidealat tukemalla suotuisan toimintaympäristön syntymistä luovan alan toimijoille. Lisäämme vuorovaikutusta ja yhteistyötä yritysten, Navitas Kehityksen, kauppakamarien ja yrittäjäjärjestöjen sekä luovien alojen välillä.	jatkuvaa	Navitas Kehitys, Varkauden kaupunki	toteutuu / ei toteudu
Lisäämme taiteen käyttäjien tietoisuutta taiteen tekijänoikeuksista taiteilijoiden toimeentulon vahvistamiseksi. Huolehdimme asianmukaisista korvauksista tekijöille (mm. Teosto, Kuvasto, Sanasto).	jatkuvaa	Kulttuuri- ja tapahtumapalvelut, kaikki kulttuuritoimijat, kaikki taiteen käyttäjät	toteutuu / ei toteudu
Teemme selkeät linjaukset kulttuuritoimijoiden viestinnän edistämisestä ja kaupungin kulttuurimatkailemismarkkinoinnista.	2026	Visit Varkaus / Navitas Kehitys, Varkauden kaupungin viestintä ja markkinointi	toteutuu / ei toteudu
Lisäämme kulttuurialan toimijoiden rahoitus- ja liike-toimintaosaamista sekä viestintäosaamista koulutuksen, neuvonnan ja sparrauksen avulla.	jatkuvaa	Navitas Kehitys, kulttuuri- ja tapahtumapalvelut	toteutuu / ei toteudu
TAVOITE: Kehitämme ihan omanlaista kaupunkikuvaa taiteen ja kulttuurin avulla			
Huomioimme kulttuuri- ja tapahtumatoiminnan tarpeet kaupunkiympäristön kehityksessä.	jatkuvaa	Varkauden kaupunki, tekninen toimi	toteutuu / ei toteudu
Toteutamme julkisen taiteen projekteja, jotka lisäävät ympäristön omaleimaisuutta ja viihtyisyyttä.	jatkuvaa	Varkauden kaupunki poikkihallinnollisesti, Konsti, kulttuuritoimijat	toteutuu / ei toteudu
Vahvistamme Vanha Varkaus -brändiä ja muun rakennetun kulttuuriperinnön vetovoimaisuutta matkailukohteena.	jatkuvaa	Konsti, Visit Varkaus / Navitas Kehitys, kulttuuri- ja matkailutoimijat	toteutuu / ei toteudu
Toteutamme taide- ja kulttuurihankkeita, jotka tuovat esiin luonnon monimuotoisuutta ja tukevat kestävästä kehitystä luontoarvoja vaalien.	jatkuvaa	Kulttuuritoimijat	toteutuu / ei toteudu
Noudatamme rakentamisessa prosenttiperiaatetta ja hankimme taidetta taiteen ammattilaisilta.	jatkuvaa	Varkauden kaupunki, tekninen toimi	TEA-viisari /kulttuuri
Edistämme tilojen joustavaa ja resurssiviisasta käyttöä kulttuuritoimintaan selvittämällä mm. välitilamallin mahdollisuudet.	2026–2027	Varkauden kaupunki, tekninen toimi	toteutuu / ei toteudu
TAVOITE: Edistämme kestävästä kulttuurimatkailemista			
Tuotamme kiinnostavia tapahtumia ja kulttuuripalveluita, jotka houkuttelevat kävijöitä myös paikkakunnan ulkopuolelta.	jatkuvaa	Kulttuuritoimijat	toteutuu / ei toteudu
Panostamme kulttuuritapahtumien ja kohteiden viestintään ja markkinointiin paikallisesti, alueellisesti, valtakunnallisesti ja kansainvälisesti.	jatkuvaa	Kulttuuri- ja matkailutoimijat, Visit Varkaus / Navitas Kehitys	toteutuu / ei toteudu
Teemme ja edistämme yhteistyötä kestävästä kulttuurimatkailemisen kehittämiseksi.	jatkuvaa	Kulttuuri- ja matkailutoimijat, Visit Varkaus / Navitas Kehitys	toteutuu / ei toteudu
Vaalimme ja jalostamme elävää teollista kulttuuriperintöä kestäväällä tavalla matkailun monimuotoiseksi perustaksi mm. hankkeilla.	jatkuvaa	Visit Varkaus / Navitas Kehitys, Varkauden kaupunki, Konsti, kulttuuri-, matkailu- ja teollisuustoimijat	toteutuu / ei toteudu
Pidämme yllä ja kehitämme matkailijoita houkuttelevia kulttuurireittejä ja -kohteita. Luomme kulttuurimatkailemisen palvelupaketteja eri kohderyhmille, kotimaisille sekä kansainvälisille markkinoille.	jatkuvaa	Kulttuuri- ja matkailutoimijat, Konsti, Visit Varkaus / Navitas Kehitys	toteutuu / ei toteudu

KULTTUURIA TEHDÄÄN YHDESSÄ

Varkauden kulttuurikentän voimavarana on aktiivinen kulttuuritoimijoiden verkosto.

Kaupungin yksiköiden, kuten kulttuuri- ja tapahtumapalveluiden, Varkauden museokeskus Konstin, kirjaston ja Soisalo-opiston lisäksi kulttuurin kivijalkana ovat erilaiset yhdistykset, yritykset ja taiteen vapaa kenttä, jotka mahdollistavat monimuotoisen, monipuolisen ja värikkään kulttuuritarjonnan ympärivuotisesti.

Kulttuuritoimijoiden yhteistyön rakenteita vahvistetaan Varkauden kaupungin kulttuuri- ja tapahtumapalveluiden verkostotyön avulla. Kulttuuritoimijoita kutsutaan koolle vuosittaisen Kulttuurifoorumin lisäksi erilaisiin verkostomuotoisiin tapahtumiin osatoteuttajiksi ja yhteistyökumppaneiksi. Sisäistä viestintää edistetään esimerkiksi sisäisen tapahtumakalenterin avulla ja kulttuuritoimijoille viestitään aktiivisesti ajankohtaisista kulttuuriasioista.

Onnistuneen yhteistyön perusta on hyvä vuorovaikutus ja luottamus, joita rakennetaan jatkuvasti luomalla tilaisuuksia erilaisten toimijoiden kohtaamiseen ja tutustumiseen. Tätä kautta vahvistamme yhteistä tahtotilaa ja halua toimia yhdessä.

Kulttuuria tehdään yhdessä myös kuntalaisten kanssa. Kulttuuriosallisuutta edistetään kyseilyillä, asukasraadeilla ja yhteisprojekteilla, ja erilaiset osallistumisen tavat huomioidaan niin tekijöille kuin kävijöille.

Esimerkiksi vuosittainen Varkaus-päivät -tapahtuma ei olisi mahdollinen ilman yli sadan varkautelaisen panosta, LukuVarkaus-kirjallisuuspalkinnossa lapset valitsevat voittajan ja Varkauden museokeskus Konstin suunnittelu tehtiin asiakasraatien avulla.

Vekara-Varkaus-festivaalissa on vuosittain mukana noin 60 yhdistystä, yritystä, kaupungin yksikköä tai muuta yhteistyökumppania. Tapahtuma on varkautelaisen yhteisöllisyyden voimannäyte, ja se on vuodesta 1995 saakka perustunut yhteistyöhön.

Arjen verkostot ulottuvat myös kuntarajojen yli. Soisalo-opisto ja Lastenkulttuurikeskus Verso toimivat kolmen maakunnan alueella, Varkauden kirjasto kuuluu Lumme-kirjastoverkostoon ja Konsti tekee yhteistyötä valtakunnallisesti ja kansainvälisesti. Itäsuomalaiset kulttuuritoimijat tekevät yhteistyötä niin teattereiden, lastenkulttuurin, yleisen kulttuurin kuin muidenkin kulttuurin alojen merkeissä.

Varkautelaiset kulttuurintekijät tunnetaan aktiivisina toimijoina valtakunnallisissa verkostoissa niin taidefestivaalien, lastenkulttuurin, taiteen perusopetuksen, kansalaisopistojen, museoiden, puhallinorkesterien kuin teatterinkin aloilla. Varkaus kuuluu myös erilaisiin eurooppalaisiin verkostoihin kuten Alvar Aalto -reittiin ja European Route of Industrial Heritage eli ERIH-teollisuusperintöreittiin sekä uusimpana Euroopan kulttuuriperintötunnuskohteiden EHL-verkostoon. Monet varkautelaiset taitelijat toimivat kansainvälisesti ja Varkaudessa on myös muita kansainvälisiä kulttuuritoimijoita.

Yhteistyöverkostoja on tarpeen vahvistaa jatkuvasti ja on tärkeää etsiä uusia yhteistyön suuntia, kuten yritys yhteistyötä sekä alueellisten toimijoiden kanssa tehtävää yhteistyötä.

Yhteistyö auttaa yhdistämään pieniä resursseja, avaa mahdollisuuksia tavoittaa uusia kohderyhmiä, antaa tilaa osaamisen jakamiselle ja kehittymiselle, tarjoaa uusia näkökulmia ja innostaa kokeilemaan uutta.

Mental Health Art Weekin Hyvänmielienosoitus 2024, yhteisötaideteos Nino Tolvasen johdolla.

Kulttuuria tehdään yhdessä - toimenpidetaulukko

TAVOITE: Vahvistamme kulttuuritoimijoiden välistä yhteistyötä			
Toimenpide	Aikataulu	Vastuutahot, kumppanit	Seuranta/ mittari
Järjestämme vuosittain Varkauden Kulttuurifoorumin, joka kokoaa yhteen kulttuuritoimijat.	jatkuvaa	Kulttuuri- ja tapahtumapalvelut	toteutuu / ei toteudu
Pidämme yllä kulttuuritoimijoiden sisäistä kalenteria ja viestimme aktiivisesti mm. uutiskirjeen kautta.	jatkuvaa	Kulttuuri- ja tapahtumapalvelut	toteutuu / ei toteudu
Tarjoamme mahdollisuuksia osallistua verkostomuotoisten tapahtumien toteutukseen (mm. Varkaus-päivät, Vekara-Varkaus, Armas-viikko)	jatkuvaa	Kulttuuri- ja tapahtumapalvelut	Yhteistuotantoihin osallistuneiden tahojen määrä
Etsimme aktiivisesti yhteistyökumppaneita kulttuuritoiminnan toteuttamiseen ja vaikuttavuuden lisäämiseksi.	jatkuvaa	Kulttuuritoimijat	toteutuu / ei toteudu
Vahvistamme yhteistyötä taiteen ja kulttuurin aluekeskusten kanssa.	jatkuvaa	Kulttuuritoimijat	toteutuu / ei toteudu
TAVOITE: Tarjoamme kuntalaisille osallistumisen ja yhdessä tekemisen mahdollisuuksia			
Kehitämme kulttuurin parissa tehtävään vapaaehtoistoimintaan kevyen osallistumisen toimintamalleja, eli helppoja ja joustavia tapoja osallistua myös niille, joilla ei ole aiempaa kokemusta.	2027-2028	Kulttuuri- ja tapahtumapalvelut, Konsti, nuorisopalvelut, hyvinvointi ja osallisuus, maahanmuuttopalvelut	toteutuu / ei toteudu
Tarjoamme vaikuttamisen, osallistumisen ja osallisuuden mahdollisuuksia jo kulttuuritoiminnan suunnitteluvaiheessa sekä kulttuuritoiminnan sisällöissä, kuten yhteisötaideteoksissa ja muissa yhteisöprojekteissa.	jatkuvaa	Kulttuuritoimijat	toteutuu / ei toteudu
Tarjoamme helposti osallistuttavia kulttuuripalveluita, kuten maksuttomia tapahtumia ja työpajoja. Selvitämme kohderyhmän tarpeet ja toiveet ja vastaamme niihin.	jatkuvaa	Kulttuuritoimijat	toteutuu / ei toteudu
TAVOITE: Teemme yhteistyötä verkostoissa paikallisesti, alueellisesti, valtakunnallisesti ja kansainvälisesti			
Osallistumme maakunnallisiin yhteistyörakenteisiin, kuten hankkeisiin, foorumeihin ja työryhmiin.	jatkuvaa	Kulttuuritoimijat	toteutuu / ei toteudu
Osallistumme valtakunnallisiin ja kansainvälisiin kulttuurialan kampanjoihin ja teemaviikkoihin, kuten Armas, MHAW, Euroopan kulttuuriympäristöpäivät.	jatkuvaa	Kulttuuritoimijat	toteutuu / ei toteudu
Teemme yhteistyötä toimialarajat ylittäen, myös kulttuuritoimijoiden yritys yhteistyötä edistetään.	jatkuvaa	Kulttuuri- ja matkailutoimijat, Varkauden kaupunki, Navitas Kehitys, yritykset	toteutuu / ei toteudu
Edistämme kulttuuritoiminnan kansainvälisyyttä toimimalla kulttuurialan kansainvälisissä verkostoissa, kuten Alvar Aalto Route, EHL (European Heritage Label) ja ERIH (European Route of Industrial Heritage).	jatkuvaa	Konsti, Visit Varkaus / Navitas Kehitys, muut kulttuuri- ja matkailutoimijat, teollisuustoimijat	toteutuu / ei toteudu
Etsimme yhteistyökumppaneita myös oman alan ja oman toiminta-alueen ulkopuolelta.	jatkuvaa	Kulttuuritoimijat	toteutuu / ei toteudu

KULTTUURIA ARVOSTETAAN

Arvostus on myös muuta kuin taloudellista resursointia.

Kyselyiden ja työpajojen perusteella yksi kulttuuritoimijoiden suurimmista toiveista Varkaudessa on, että kulttuuria arvostettaisiin nykytilannetta enemmän.

On tärkeää tarkastella, kuinka kulttuurin välinearvoiset tavoitteet, kuten hyvinvointi, kriisinkestävyys, elinvoima ja aluetalouden edistäminen sekä kulttuurille osoitetut resurssit ovat keskenään linjassa. Usein kulttuurilta odotetaan enemmän kuin siihen on resursoitu, mikä osaltaan selittää paikallisten taiteen ja kulttuurin tekijöiden kokemaa arvostuksen puutetta.

Varkaudessa kulttuuri on huomioitu monissa kaupungin ohjaavissa asiakirjoissa, kuten hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmissa sekä kaupunkistrategiassa. Varkauden kaupungin kulttuuriin osoittamat taloudelliset resurssit ovat kasvaneet viime vuosina. Kaupungin erilaisten kulttuuripalveluiden nettokäyttökustannukset (sisältäen kulttuuritoiminnan avustukset) kasvoivat vuosien 2021–2024 välillä noin 22,6 %, ja asukaskohtaiset kustannukset noin 24,5 %. Kulttuuripalveluita tuotetaan ympärivuotisesti eri kohderyhmille mm. harrastusmahdollisuuksina, museotoimintana, kirjastopalveluina, lastenkulttuurina ja tapahtumina sekä tuetaan avustusten kautta mm. teatteritoimintaa, muita tapahtumia, näyttelyitä ja harrastuksia.

Kaupunki tukee kulttuuria avustusten lisäksi palkinnoilla, taidehankinnoilla ja tarjoamalla työmahdollisuuksia taiteen ammattilaisille esimerkiksi lastenkulttuurin, kansalaisopiston, taiteen perusopetuksen, tapahtumien ja museo-toiminnan yhteydessä. Kulttuuritoimijat toivovat avustusten ja kulttuurin taloudellisten resurssien kuitenkin kehittyvän tulevaisuudessa nykytasoa suuremmiksi.

Klovni Elviira Varkauden kirjastolla.

Arvostus on myös muuta kuin taloudellista resursointia. Arvostus näkyy toimintatavoissa, asioiden sujuvuudessa ja erilaisissa arvovalinnoissa. Kaupunkiorganisaatiossa tämä voi tarkoittaa esimerkiksi sujuvampaa asiointia, joustavampaa tilojen käyttöä ja tilatarpeisiin vastaamista, viestinnän tukemista, helpompaa avustushakua tai päätöksenteon avoimuutta. Sujuvat prosessit ja yhteistyö kaupungin eri yksiköiden kanssa vahvistavat kulttuurin asemaa.

On tärkeää, että varkautelaiset itse arvostavat varkautelaista kulttuuria, kulttuuriperintöä, kulttuurikohteita, kulttuuritapahtumia ja kulttuurin tekijöitä. Kulttuuripalveluiden ja kuntalaisten kohtaamiseksi on tehtävä jatkuvasti työtä, jotta yhä useampi näkee kulttuurin arvon osana arkea ja juhlaa.

Yhä useammin kulttuurialan toimijat kuulevat muualta Suomesta, että Varkaudessa on ”hyvä pöhinä”, hienoja kulttuurikohteita, kiinnostavia tapahtumia ja laadukkaita kulttuuripalveluita. Vielä useammin sama viesti kuuluu tulevaisuudessa, kun myös varkautelaiset itse ryhtyvät viemään positiivista viestiä eteenpäin.

Taiteen edistämiskeskuksen vuonna 2025 julkaisema tutkimus osoittaa, että suomalaiset arvostavat julkista taidetta laajasti. Kyselytutkimukseen loppuvuonna 2024 vastanneista 77 prosenttia toivoo taideteoksia arkiympäristöönsä. Myönteinen suhtautuminen on myös selvästi kasvanut edellisestä 2022 toteutetusta kyselystä, jolloin kannattajia oli 70 prosenttia.

Kulttuuria arvostetaan - toimenpidetaulukko

TAVOITE: Osoitamme arvostusta kulttuurille ja sen tekijöille			
Toimenpide	Aikataulu	Vastuutahot, kumppanit	Seuranta/ mittari
Esittelemme kulttuuritoimintaa ja sen vaikutuksia säännöllisesti kuntapäätäjille ja kutsumme säännöllisesti päättäjiä tutustumaan toimintaamme.	jatkuvaa	Kulttuuritoimijat, Varkauden kaupunginhallitus, valtuusto ja lautakunnat	toteutuu / ei toteudu
Varkauden kaupunki myöntää vuosittain Kulttuuripalkinnon, jonka saajaa kuntalaiset saavat ehdottaa.	jatkuvaa	Varkauden kaupunki, hyvinvoinnin edistämisen lautakunta	toteutuu / ei toteudu
Lasten LukuVarkaus -kirjallisuuspalkinto myönnetään vuosittain. Valinnan tekee lapsiraati.	jatkuvaa	Varkauden kaupunki ja Stora Enso	toteutuu / ei toteudu
TAVOITE: Tuemme kulttuuria taloudellisesti ja ammatillisesti			
Kaupunki myöntää vuosittain avustuksia kulttuuritoimintaan.	jatkuvaa	Varkauden kaupunki, kaupunginhallitus	Kulttuuriin kohdentuneiden avustusten määrä
Haemme aktiivisesti kulttuurihankkeisiin avustuksia säätiöiltä, valtiolta, EU:lta ja muilta kulttuuritoiminnan rahoittajilta.	jatkuvaa	Kulttuuritoimijat, kaupungin yksiköt, Navitas Kehitys, hyvinvointialue	toteutuu / ei toteudu
Kaupungin kulttuuritoimijat tarjoavat ammatillista tukea muille kulttuuritoimijoille.	jatkuvaa	Kaupungin kulttuuritoimijat	toteutuu / ei toteudu
Vahvistamme monialaisen luovan alan, matkailun ja tapahtuma-alan toimintaedellytyksiä yhteistyöllä ja hankkeilla.	jatkuvaa	Varkauden kaupunki, Navitas Kehitys	toteutuu / ei toteudu
TAVOITE: Sitoudumme kulttuuriin kaupungin toiminnan rakenteissa			
Käsitlemme kaupungin luottamushenkilöhallinnossa sekä johtoryhmissä kulttuuriin liittyviä ohjelmia ja sisältöjä.	jatkuvaa	Kaupungin luottamushenkilöhallinto, kaupungin johtoryhmä, hyvinvoinnin edistämisen johtoryhmä	TEA-viisari/kulttuuri
Kutsumme kulttuurialan edustajia mukaan kaupungin työryhmiin.	jatkuvaa	Varkauden kaupunki, eri toimialat	TEA-viisari/kulttuuri
Huomioimme kulttuuripalveluiden edistämisen kaupunkistrategiassa sekä kaupungin hyvinvointikertomuksessa ja -suunnitelmassa.	jatkuvaa	Varkauden kaupunki, hyvinvoinnin edistämisen palvelut	TEA-viisari/kulttuuri
Huomioimme kaupungin taloussuunnittelussa tavoitteet liittyen lasten ja nuorten, työikäisten ja ikääntyneiden kulttuuritoimintaan, vähemmistö- ja erityisryhmille suunnattuun kulttuuritoimintaan sekä hyvinvointia ja terveyttä edistävään ja osallisuutta tukevaan taide- ja kulttuuritoimintaan.	jatkuvaa	Varkauden kaupunki, hyvinvoinnin edistämisen palvelut	TEA-viisari/kulttuuri
Perustamme säännöllisesti kokoontuvan kulttuuritoimijoiden ja kunnan yhteisen nimetyn asiantuntijaelimen.	2026-2027	Varkauden kaupunki, kulttuuri- ja tapahtumapalvelut	TEA-viisari/kulttuuri
Selkeytämme aluevaltausten prosessia kulttuuri- ja tapahtumatoimijoita kuunnellen.	2026-2027	Varkauden kaupunki, tekninen toimi	toteutuu / ei toteudu

LOPUKSI

KulttuuriVarkaus-ohjelma toimii tiekarttana kaupungin kulttuuri-kehitykselle ja sen elinvoimaisuuden vahvistamiselle.

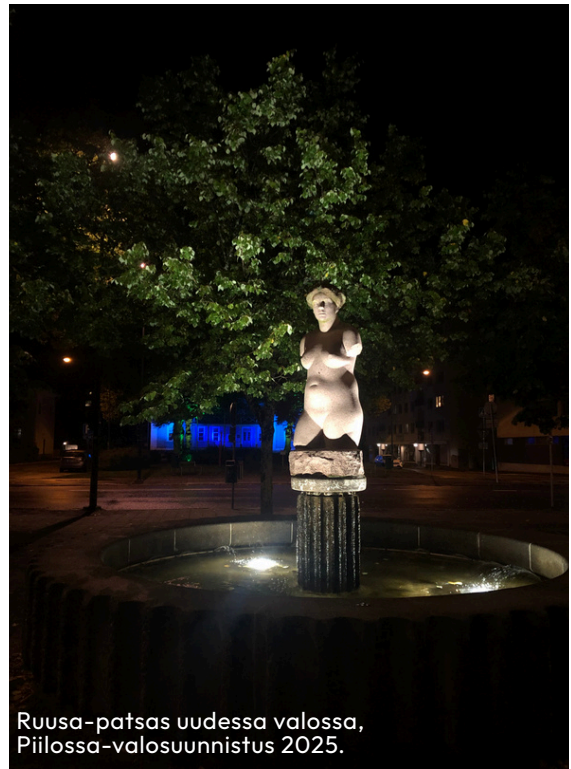
KulttuuriVarkaus-ohjelmalla on pitkät juuret. Tämän kaltaista ohjelmaa on haaveiltu jopa vuosikymmenten ajan, ja tarve on tunnustettu niin taiteen vapaalla kentällä kuin kaupunkiorganisaatiossakin.

Varkauden kaupungin kulttuuri- ja tapahtumapalveluiden yksikkö aloitti toimintansa nyky muodossaan vuoden 2022 alussa ja samaan aikaan osoitettiin vuosien tauon jälkeen työaikaresurssia yleiseen kulttuuritoimintaan. Uudistus mahdollisti myös kulttuuritoimijoiden kanssa tehtävää uudenlaista yhteistyötä, jonka myötä ohjelmatyökin tuli jälleen ajankoh- taiseksi.

Vuoden 2023 Kulttuurifoorumissa varkaute- laiset kulttuuritoimijat visioivat tulevaisuus- työpajan menetelmin tulevaisuuden Varkautta kulttuurin näkökulmasta. Tästä tilaisuudesta käynnistyi ohjelmatyö.

Ohjelmatyötä koottiin linjaamaan monialainen kulttuuritoimijoiden työryhmä, johon saatiin edustus niin kaupunkiorganisaation sisältä kuin kaupunkiyhteisöstäkin, taiteen ja kulttuurin eri alojen ammattilaisia ja yhdistysedustus, taiteen vapaata kenttää unohtamatta.

Ohjelman tekemisessä on hyödynnetty lukuisia kyselyitä, joita on toteutettu erilaisille kohde- ryhmille viime vuosien aikana. Vanhimmat kyselyvastaukset ovat vuoden 2021 Itä-Suomen kulttuurikyselystä ja tuoreimmat syksyn 2025 Lastenkulttuurikeskus Verson kyselyistä, joihin saatiin satoja vastauksia lapsilta ja nuorilta. Tapahtumien palautekyselyiden yhteydessä kerätään kulttuuri- ja tapahtumapalveluilla myös toiveita tulevasta toiminnasta. Näitäkin ajatuksia on huomioitu ohjelman laatimisessa.

Ruusa-patsas uudessa valossa, Piilossa-valosuunnistus 2025.

Tärkeää paikallista tietoa saatiin myös Vekara- Varkauden kävijätutkimuksesta kesällä 2025. Siinä selvitettiin festivaalikävijöiden näkemyk- siä tapahtuman taloudellisista, sosiaalisista ja kulttuurisista vaikutuksista sekä kestävän kehi- tyksen näkökulmasta.

Kulttuuritoimijoiden kanssa tehtävä yhteistyö on vaikuttanut paljon ohjelman kirjauksiin. Suoraan kentältä nouseva tieto on poimittu viitoittamaan yhteistä katseen suuntaa kohti tulevaa. Kulttuuritoimijoiden kanssa ohjelma pidetään myös elävänä osana varkaute-laista kulttuurielämää. Myös kulttuuritoimijoiden koulutustarpeita kuullaan ja niihin vastataan.

Seuranta ja arviointia tehdään vuosittain muun muassa Kulttuurifoorumin ja muun sidos- ryhmätyön yhteydessä.

Kulttuuri ja taide ovat koko Varkauden yhteinen voimavara. Poikkihallinnollinen ja toimialarajat ylittävä yhteistyö ja vuoropuhelu vahvistavat luovuutta, ymmärrystä ja yhteistä kieltä. Taide ja kulttuuri näkyvät parhaimmillaan kaikessa varkaute-laisessa arjessa, palveluissa ja yhtei- söissä, monimuotoisina ja merkityksellisinä pilkahduksina.

Seuraavilta sivuilta löydät lisää tietoja niin ohjelman taustalta kuin sen toteutukseenkin liittyen. Ensimmäisenä on sanasto, joka auttaa ymmärtämään ohjelmassa käytettyjä käsitteitä.

SANASTO JA MÄÄRITELMÄT

Elinvoima – Kaupungin kyky houkutella uusia asukkaita, säilyttää nykyiset asukkaat ja tukea alueen taloudellista, sosiaalista ja kulttuurista kehitystä; kulttuuri vahvistaa elinvoimaa lisäämällä vetovoimaa, pitovoimaa ja yhteisöllisyyttä.

EHL – European Heritage Label – Euroopan kulttuuriperintötunnus on Euroopan unionin alainen kulttuuriperintötoimi. Tunnuksen tavoitteena on jakaa tietoa Euroopan historiasta, arvoista ja unionin rakentamisesta sekä yhteisestä, monimuotoisesta kulttuuriperinnöstä. Varkauden elävä teollinen perintö sai tunnuksen vuonna 2026.

Harrastamisen Suomen malli – Opetus- ja kulttuuriministeriön käynnistämä toimintamalli, jonka tavoitteena on mahdollistaa jokaiselle lapselle ja nuorelle mieluisa ja maksuton harrastus koulupäivän yhteydessä.

Kaikukortti – Toimintamalli, joka tarjoaa tiettyjen sosiaali- ja terveyspalveluiden tai hyvinvoinnin edistämisen palveluiden asiakkaina oleville vähävaraisille mahdollisuuden osallistua maksuttomasti kulttuuri- ja liikuntapalveluihin.

Kestävä kehitys kulttuurissa – Kulttuuritoiminnan suunnittelu ja toteutus siten, että se tukee ekologista, sosiaalista, taloudellista ja kulttuurista kestävyyttä.

Kulttuurihyvinvointi – Kulttuurin ja taiteen harrastamisen, kokemisen ja osallistumisen vaikutukset yksilön ja yhteisön hyvinvointiin, terveyteen, elämänlaatuun ja osallisuuteen.

Kulttuurikasvatus – Toiminta, joka kehittää lasten ja nuorten kulttuurisia taitoja, ilmaisua ja osaamista sekä tarjoaa elämyksiä ja osallistumismahdollisuuksia. Varkaudessa myös Kulttuuriketju -kulttuurikasvatussuunnitelma, joka tukee opetussuunnitelmaa.

Kulttuurikenttä / toimijaverkosto – Kaupungin alueella toimivat kulttuuriyhdistykset, yritykset, taiteilijat ja taidelaitokset sekä niiden välinen yhteistyö ja verkostoituminen.

Kulttuurimatkailu – Matkailu, jonka keskiössä ovat kulttuuritapahtumat, kohteet ja paikalliset perinteet, tukien alueen vetovoimaa ja taloutta.

Kulttuurinen moninaisuus – Erialaisten kulttuurien, kielten ja elämäntapojen tunnustaminen ja huomioiminen kulttuuritoiminnassa edistäen vuoropuhelua ja ymmärrystä.

Kulttuuripalvelut – Kaupungin, yhdistysten, yritysten ja muiden toimijoiden tarjoamat harrastus-, tapahtuma- ja oppimismahdollisuudet, jotka mahdollistavat kulttuuriin osallistumisen.

Kulttuuriperintö – Menneisyydestä perittyjä aineellisia ja aineettomia asioita tai käytäntöjä, jotka heijastavat ihmisten arvoja, uskomuksia, tietoja ja traditioita.

Lastenkulttuuri – Lapsille ja nuorille suunnattua ammatillista taide- ja kulttuurikasvatusta, taiteen ja kulttuuriperinnön tarjontaa sekä lasten ja nuorten itse tuottamaa kulttuuria, kuten leikkiä ja taidetta.

Lumovoima- / vetovoimatekijä – Kulttuurin, tapahtumien, ympäristön ja yhteisöllisyyden houkuttelevuus, joka lisää matkailua, asukkaiden sitoutumista ja alueen tunnettua.

MHAW – Mental Health Art Week on valtakunnallinen teemaviikko, joka nostaa esiin taiteen ja mielen hyvinvoinnin yhteyden.

Osallisuus – Mahdollisuus vaikuttaa, osallistua ja kokea kulttuuria aktiivisesti; huomioi eri tasot, aina kävijäosallistumisesta yhteisötaideeteoksiin ja kulttuuripalveluiden suunnitteluun.

Reilun taiteen periaate – Reilu taide merkitsee sitä, että luovan työn arvo tunnustetaan sekä eettisesti että taloudellisesti. Kun työehdot, korvaukset ja vastuut ovat selkeitä, se tukee taiteen laatua, ammatillisuutta ja tekijöiden kestävästä työskentelystä. Läpinäkyvä yhteistyö vahvistaa myös luottamusta taideyhteisössä. Reilu taide ei ole vain tavoite, vaan tapa toimia.

Saatavuus – Kulttuuripalveluiden ja -tilaisuuksien oleminen tarjolla esimerkiksi alueellisesti eri paikoissa tai eri kohderyhmille.

Saavutettavuus – Kulttuuripalveluiden ja -tilaisuuksien fyysinen, tiedollinen, taloudellinen ja sosiaalinen saavutettavuus, joka takaa, että kaikki ihmiset voivat osallistua kulttuuriin omien edellytystensä mukaan.

Taiteen perusopetus – Säännöllistä, tavoitteellista taidekasvatusta, jota Varkaudessa tarjoaa Soisalo-opisto musiikissa, tanssissa ja kuvataiteessa sekä Taito Itä-Suomi kädentaidoissa. Taiteen perusopetus vahvistaa luovuutta ja kulttuuriosaamista.

TEAvisari – Kuntien terveydenedistämisaktiivisuutta kuvaava työkalu, jossa mitataan myös kulttuurin osaluokkia.

Tekijänoikeus – Taiteilijan ja kulttuurintekijän oikeus omaan teokseensa, sen käyttöön ja levittämiseen. Tekijänoikeudet turvaavat luovan työn arvostusta ja taloudellisia oikeuksia.

Teollinen kulttuuriperintö – Varkauden vahaan teollisuushistoriaan liittyvät aineelliset ja aineettomat perinteet, rakennukset, esineet, arkistot ja tarinat, jotka kertovat kaupungin identiteetistä ja kehityksestä.

Turvallisemman tilan periaatteet – Ohjeet ja käytännöt, joiden avulla tilat ja tapahtumat tehdään kaikille osallistujille turvallisiksi, huomioiviksi ja arvostaviksi.

Vapaa kenttä / Taiteen vapaa kenttä – Taiteen ammatilliset tekijät, jotka eivät ole valtionosuusjärjestelmän piirissä.

VOS-laitokset – Valtionosuusrahoitteiset kulttuurilaitokset, kuten Varkauden Teatteri ja Varkauden museokeskus Konsti, jotka tarjoavat ammatillista kulttuuritoimintaa ja osallistumismahdollisuuksia kuntalaisille.

Yhdenvertaisuus – Kaikkien ihmisten tasa-arvoinen oikeus osallistua kulttuuriin riippumatta iästä, taustasta, terveydentilasta tai muista ominaisuuksista.

Kulttuuriin sijoitettu euro tulee takaisin moninkertaisena

Teatterikävijöiden keskimääräinen budjetti lipun lisäksi muihin ostoksiin on noin 50 euroa.

Museoiden lasketaan tuovan alueelle viisinkertaisen kulutuksen museon saamaan julkiseen tukeen nähden. Kulutus kohdistuu pääosin museon ulkopuolelle ravintola- ja majoituspalveluihin, liikenteen palveluihin sekä kauppoihin.

TIESITKÖ, ETTÄ...

Taiteella ja kulttuurilla on itseisarvo samalla tavoin kuin esimerkiksi oikeudenmukaisuudella, sivistyksellä, totuudella tai vapaudella. Itseisarvoisten asioiden merkitys ei vaadi perusteluja ulkoisilla hyödyillä.

Taiteella ja kulttuurilla on lisäksi myös välinearvoisia hyötyjä ja vaikutuksia esimerkiksi terveyteen ja hyvinvointiin, osallisuuteen, elinvoimaan ja talouteen.

Tutkimuksissa taiteen ja taiteellisen toiminnan on havaittu voivan mm.

- parantaa hoitotuloksia ja vähentää fyysisiä ja psykologisia oireita
- vähentää rauhoittavien lääkkeiden ja kipu- ja unilääkkeiden tarvetta ja käyttöä
- auttaa vähentämään yksinäisyyttä ja sosiaalista eristäytyneisyyttä
- ehkäistä ja vähentää negatiivisia tunteita, kuten ahdistuneisuutta, masentuneisuutta ja surullisuutta sekä
- tukea mielenterveyden haasteiden kanssa pärjäämistä.

Vuonna 2024...

- Varkauden Teatterin **124** esityksessä kävi **17 326** katsojaa. Lisäksi teatterin **17** yleisöyötapahtumassa kävi **631** osallistujaa.
- Varkauden museokeskus Konstissa oli 8 kk aikana **16 466** kävijää (Konsti avattiin 27.4.2024).
- Varkauden kaupungin kulttuuri- ja tapahtumapalveluiden toiminnassa tilastoitin **68 777** osallistumiskertaa.
- Soisalo-opistossa oli **8074** opiskelijaa, joista **1 544** taiteen perusopetuksessa.
- Varkauden kirjastosta lainattiin aineistoja **199 778** kertaa.
- Konstin kokoelmiin kuului **2 737** taideteosta, **24 848** esinettä sekä **1 040 985** kuvaa, joista **37 719** digitoitu.

Varkautelaisten toiveet

Varkauden kaupungin kulttuuri- ja tapahtumapalveluiden tuottamissa tapahtumissa kysytään tulevaisuuden toiveita tapahtumiin liittyen.

Vastaajien toiveet tiivistyvät toistuvasti samoihin teemoihin: **monipuolisuus, saavutettavuus, yhteisöllisyys ja osallisuus.**

Vekara-Varkaus - festivaalista 2025 tutkittua

- 94 % kävijöistä aikoo palata tapahtumaan myös tulevina vuosina.
- 95 % kävijöistä on sitä mieltä, että tapahtuma lisää kaupungin vetovoimaa.
- Kävijöiden mielestä tapahtuman suurin hyöty on yhteisöllisyyden tunne.
- Kävijät käyttävät viikon aikana paikkakunnalla 1 milj. euroa.

TIETOA KULTTUURITOIMINNAN TUEKSI

Julkinen taide

Julkinentaide.fi tarjoaa ajankohtaista tietoa julkisen taiteen hankkeista ja toteuttamisen tavoista niin taiteen tilaajille, rakennuttajille, taiteilijoille kuin muille julkisen taiteen kentällä toimiville ammattilaisille. julkinentaide.fi

Kulttuurin moninaisuus ja yhdenvertaisuus

Kulttuuria kaikille -palvelussa koottuna oppaita ja tsekkauksia, joiden aiheena on moninaisuus, yhdenvertaisuus, taide ja kulttuuri. kulttuuriakaille.fi/moninaisuus

Kulttuurikumppanit

1% Kulttuurille -sertifikaatti on uusi, valtakunnallinen malli, joka yhdistää yritysten vastuullisuustavoitteet ja suomalaisen kulttuurin tukemisen. prosenttikulttuurille.fi

Kulttuuritoiminnan saavutettavuus ja esteettömyys

Kulttuuria kaikille -palvelun ohjeita ja tarkistuslistoja kulttuuripalvelujen saavutettavuuden omatoimisen arvioinnin tueksi. kulttuuriakaille.fi/saavutettavuus

Kulttuuripankki.fi

Kulttuuripankki kokoaa yhden näkymän taakse taiteen ja kulttuurin ammattimaiset tekijät ja laadukkaat palvelut. Verkkopalvelu luo vaivattoman väylän suoraan taiteen ja kulttuurin tekijöiltä tilaajille. kulttuuripankki.fi

Reilu taide

Reilun taiteen kampanja tukee taiteen tekijöitä ja tilaajia rakentamaan oikeudenmukaisempaa taidekenttää. Sivustolle on koottu sopimusohjeita, palkkiosuosituslinkkejä ja käytännön ohjeita, jotka auttavat työn hinnoittelussa, sopimusneuvotteluissa sekä tapahtumien ja toimeksiantojen realistisessa budjetoinnissa. reiluntaiteenmanifesti.fi

Saavutettavampi harrastustoiminta

Saavutettavampi harrastus -toimintamallin suositukset auttavat harrastustoimijoita tunnistamaan toiminnan onnistumiset ja kehittämiskohteet sekä poistamaan osallistumisen esteitä. saavutettavaharrastus.fi

Tekijänoikeudet

Tekijänoikeus tarkoittaa tekijän yksinoikeutta päättää teoksensa käytöstä. Tällöin muilla ei ole oikeutta käyttää teosta ilman tekijän lupaa. Lupia saa hankittua helposti. Suomessa toimii seitsemän tekijänoikeusjärjestöä – APFI, Gramex, Kopiosto, Kuvasto, Sanasto, Teosto ja Avate. Kaikkien lupapalveluihin ja tietolähteisiin pääset linkistä tekijanoikeus.fi

Tilasto- ja muuta tietoa kulttuurialalta Suomessa

Taidejakulttuuri.fi tarjoaa kokoelman tilastoraportteja käsitekuvauksineen, apurahahakemiston sekä uutisia alan tietojulkaisuista. taidejakulttuuri.fi

Suunnitteletko tapahtumaa?

Muista ainakin nämä:

Idea, aikataulu, paikka, sisältö, budjetti

- Kenelle, miksi, milloin, missä, mitä, miten?
- Varaa riittävästi aikaa toteutukseen!
- Selvitä resurssit (talous, henkilöstö, vapaaehtoiset, muut yhteistyökumppanit, avustukset, sponsorit)
- Maanomistajan luvat, ulkotapahtuman säävarautuminen, tapahtumainfra
- Varaukset, sopimukset, esiintyjät, muut toteuttajat, tekniikka, oheispalvelut

Tapahtumaturvallisuus ja luvat

- Luvat: Poliisi.fi/yleisotilaisuudet
- Pelastustoimi.fi (pelastussuunnitelma)
- TUKES: Tapahtumaturvallisuusopas
- Ensiapu, järjestyksenvalvonta, vakuutukset, esteettömyys, riskien arviointi
- Muut luvat, mm. anniskelu, elintarvikkeet

Tekijänoikeusluvut, mm. musiikki, kirjallisuus, kuvataide ja av-sisällöt

- Yleistä tietoa: tekijanoikeus.fi
- Teosto ja Gramex: musiikkiluvat.fi
- Kuvataiteen luvat: kuvasto.fi
- Luvat kirjallisuuden käyttöön: sanasto.fi

Viestintä ja markkinointi

- Kohderyhmä, kanavat, aikataulu
- Markkinointibudjetti
- Varaa viestintään aikaa, viesti monikanavaisesti ja saavutettavasti

Vastuullisuus

- Kestävän tapahtumatuotannon opas oulu.com/kestavat-tapahtumat

Jälkituotanto

- Varaa aikaa myös jälkituotantoon: purku, palautteet, talous, arvointi ja raportointi

Sanapilvi
varkautelaisesta
identiteetistä,
kulttuuritoimijoiden
työpajat 2023 ja 2024

Mitä toivoisit Varkauden kulttuuri-
toimijoiden yhteistyöltä tulevaisuudessa?

**YHTEISTYÖ,
VIESTINTÄ,
RESURSSIT
JA VUOROVAIKUTUS**

Yhteenveto Varkauden kulttuuritoimijoiden
kyselystä 2022.

Miten tapahtumaan osallistuminen
vaikutti sinuun?

Yllätyin
Opin uutta
**Minulla oli mukavaa
Tapasin ihmisiä**
Piristyin
Sain uusia ideoita
Sain voimia arkeeni
Koin onnistumista

Sanapilvi Varkaus-päivien palautekyselyiden
vastauksista 2023-2024.

LÄHTEET

- Itä-Suomen kulttuurikysely 2021
- Heikkilä, Riie & Lindblom, Taru: Overlaps and accumulations: The anatomy of cultural non-participation in Finland, 2007 to 2018. (2022)
- Heikkilä, Riie: Understanding Cultural Non-Participation in an Egalitarian Context. (2022)
- Hyvää tuovan kulttuurin Pohjois-Savo -strategia 2022-2030
- Kansalaisten käsityksiä taiteesta osana arkiympäristöä ja julkisia tiloja 2024, Taiteen edistämiskeskus
- Kulttuuria kaikille -verkkopalvelu: kulttuuriakaikille.fi
- Kulttuurialan tilastot - taidejakulttuuri.fi
- Kulttuuriammateissa työskentelevien määrä vuonna 2023, Tilastokeskus 2024
- Kulttuuriperintöbarometrit 2021 ja 2025, Museovirasto
- Kulttuuripoliittinen selonteko 2025 ja Kulttuuri-poliittisen selonteon toimeenpanosuunnitelma 2026, Opetus- ja kulttuuriministeriö
- Kuopio Tanssii ja Soi -kävijätutkimus 2024
- Lastenkulttuurikeskus Verson kyselyt 2025
- Luova Pohjois-Savo -kehittämisohjelma (2021)
- Luovien alojen tilannekuva 2023, Business Finland
- Museoiden taloudellinen vaikuttavuus, Vaasan yliopisto 2013
- Pohjois-Savon maakuntaohjelma 2026-2029
- Saavutettavaharrastus.fi
- Seutukaupunkitutkimus 2022, Kuntaliitto
- Suomen teattereiden asiakastutkimus 2023
- Taikusydän - taikusydän.turkuamk.fi
- Varkauden kaupungin hyvinvointikysely 2023
- Varkauden kaupungin kulttuuri- ja tapahtumapalveluiden kyselyt 2022-2025
- Vekara-Varkauden kävijätutkimus 2025
- What is the role of the arts in improving health and well-being? A scoping review, 2019 WHO
- Yrittäjien elinvoimabarometri 2025, Suomen Yrittäjät

Turvallisemman tilan periaatteet varkautelaisessa kulttuuritoiminnassa

Turvallisempi tila on ympäristö, jossa jokainen voi osallistua, olla läsnä ja ilmaista itseään ilman syrjintää tai häirintää. Tavoitteena on luoda kunnioittava, avoin ja saavutettava ilmapiiri, joka tukee kulttuurin kokemista, oppimista ja yhteisöllisyyttä.

Nämä ohjeet on tarkoitettu kaikkien varkautelaisten kulttuuritoimijoiden, kuten yhdistysten, yritysten, taiteilijoiden, tapahtumajärjestäjien ja muiden toimijoiden sekä kulttuuritilaisuuksiin osallistujien yhteisiksi periaatteiksi. Ohjeistus koskee sekä tiloja että tapahtumia.

HUOMIOI

Ota huomioon kaikki tilassa tai tapahtumassa olevat ihmiset. Huomioi erilaiset tarpeet, taustat ja osallistumisen tavat.

ANNA TILAA, OLE AVOIN JA KUUNTELE

Kuuntele aktiivisesti ja anna kaikille mahdollisuus osallistua keskusteluun tai toimintaan omalla tavallaan. Jokaisella on oikeus mielipiteeseensä ilman vähättelyä tai leimaamista.

KUNNIOITA

Kohtele kaikkia yhdenvertaisesti ja arvostavasti. Älä tee oletuksia ihmisten taustoista, identiteeteistä tai kokemuksista. Kunnioita yksityisyyttä ja käsittele arkoja aiheita hienotunteisesti.

PYYDÄ JA ANNA ANTEEKSI

Jos loukkaat jotakuta tahallisesti tai tahattomasti, pyydä anteeksi ja ole valmis korjaamaan toimintasi. Ole armollinen sekä itsellesi että muille, kaikki oppivat.

KÄYTTÄYDY VASTUULLISESTI

Ota vastuuta omista sanoistasi ja teoistasi. Muista, että hyväkin tarkoitus voi tuntua toisesta loukkaavalta. Jos otat valokuvia tai videoita, varmista suostumus kaikilta kuvassa näkyviltä.

PUUTU HÄIRINTÄÄN

Jos huomaat epäasiallista käytöstä tai häirintää, kerro siitä tilan tai tapahtuman vastuuhenkilölle. Jokaisella on oikeus turvalliseen kulttuurikokemukseen.

Yhteinen sitoumus

Varkauden kulttuuritoimijat sitoutuvat kehittämään turvallisemman tilan käytäntöjä yhdessä yhteisönsä kanssa ja edistämään ympäristöä, jossa kaikilla on turvallista ja hyvä olla.

